

T.C.
NIĞDE ÖMER HALİSDEMİR ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
MÜZİKOLOJİ ANABİLİM DALI

ADİYAMAN KÜLTÜRÜNDE HARFANE GELENEĞİ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Hazırlayan
Mehmet KAÇAR

Niğde
Mayıs, 2021

T.C.
NIĞDE ÖMER HALİSDEMİR ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
MÜZİKOLOJİ ANABİLİM DALI

ADİYAMAN KÜLTÜRÜNDE HARFANE GELENEĞİ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Hazırlayan
Mehmet KAÇAR

Danışman : Prof. Dr. Timur VURAL
Üye : Doç. Dr. Resul BAĞCI
Üye : Barış TOPTAŞ

Niğde
Mayıs, 2021

YEMİN METNİ

Yüksek Lisans Tezi olarak sunduğum ‘Adıyaman Kültüründe Harfane Geleneği’ başlıklı bu çalışmanın, bilimsel ve akademik kurallar çerçevesinde tez yazım kılavuzuna uygun olarak tarafımdan yazıldığını, yararlandığım eserlerin tamamının kaynaklarda gösterildiği ve çalışmanın içinde kullandıkları her yerde bunlara atıf yapıldığını belirtir ve bunu onurumla doğrularım. 10/05/2021

Mehmet KAÇAR

ÖN SÖZ

Bu çalışmada Adıyaman'ın geçmişten günümüze kadar gelen ve hala devam etmekte olan Harfane geleneği incelenmiştir. Çalışmada bu geleneğin Osmanlı Devleti'ndeki Ahilik teşkilatından geldiğinden söz edilip, günümüzde hangi formatlarda, nasıl ve kimler tarafından devam ettirildiğine değinilmiştir. Bu kültürel mirası devam ettiren Harfane üyeleriyle çeşitli kültürel araştırmalar yapıp, Adıyaman'ın ileri gelen, bu işi gelenek ve hobi olarak yapan yetkin kişilerin de katkılarıyla bu çalışma hazırlanmıştır.

Bu çalışmanın gerçekleşmesinde daima yanımda olan, değerli fikirlerini ve yardımlarını esirgemeyen tez danışmanım Sayın Prof. Dr. Timur VURAL'a, Adıyaman İl Kültür Ve Turizm Müdürü Mustafa EKİNCİ'ye, çalışmama önerileri ve fikirleriyle yön veren, araştırmamın kaynak taraması için çaba gösteren ve aynı zamanda Adıyaman Harfane Topluluğu Şefi olan Mustafa Çifçi'ye, Adıyaman İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü personeli Cabbar KÖLGELİER'e, Adıyaman Musiki Derneği Üyelerine sonsuz teşekkür ederim.

Mehmet KAÇAR

ÖZET
YÜSKEK LİSANS TEZİ

ADİYAMAN KÜLTÜRÜNDE HARFANE GELENEĞİ

KAÇAR, Mehmet
Müzikoloji Anabilim Dalı
Tez Danışmanı: Prof. Dr. Timur VURAL
Mayıs 2021, 65 sayfa

Adıyaman'a ait kültür öğeleri bugüne kadar birçok kişiler kurumlar tarafından gün yüzüne çıkarılıp tanıtılmaya çalışılmıştır. Bu kültür öğelerinden içlerinde en köklü geleneğe sahip olan bir gelenek de "Harfane" (Harfana, Herifhane, Arifane, Sıra Gecesi) adıyla geçmişten günümüze kadar gelmiş olan bir müzikli eğlence geleneğidir. Temeli Osmanlı Devleti'nin Ahilik Teşkilatından geldiği bilinmektedir ve çeşitli değişim evreleri geçirerek günümüze ulaşmayı başarmıştır. Harfane adıyla bilinen bu geleneği Adıyaman halkı ve Adıyaman'ın komşu illeri tanımaktadır fakat bu gelenek Türkiye genelinde Harfane adıyla değil Sıra Gecesi adıyla bilinmektedir. Bu çalışmada Güneydoğu illerinde "Sıra Gecesi" olarak bilinen bu geleneğin, Adıyaman'da "Harfane" olarak devam etmekte olduğu, bu geleneğin hangi tarihlerden geldiği, kimler tarafından benimsenip nasıl devam ettiği, icracıları, şu anki yeri ve önemi tanıtılmaya çalışılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Adıyaman, Harfane, Arifane, Harfana, Sıra Gecesi

**ABSTRACT
MASTER'S THESIS**

THE TRADITION OF HARFANE ADIYAMAN CULTURE

**KAÇAR, Mehmet
Musicology Department
Supervisor: Prof. Dr. Timur VURAL
May 2021, 65 pages**

Cultural elements belonging to Adiyaman have been tried to be introduced by many institutions until today. A tradition that has the most deeply rooted tradition among these cultural documents is the tradition of musical entertainment that has come to the present day from the past as "Harfhane" (Harfana, Herifhane, Arifhane, Queue Night). It is known that the foundation of the Ottoman Empire came from the Ahilik Organization and it has reached various times by passing various cycles of change. Letter valve known as the tradition is to recognize the neighboring province of Adiyaman Adiyaman, but this tradition is known by the people and not the general queue name in letters at night until the name Turkey. In this study, it was tried to introduce the tradition of this tradition which is known as "Lapland" in Adiyaman, which is known as "Rowing Night" in the Southeastern provinces, how this tradition came from, how it was adopted and continued by people, performers,

Key Words: Adiyaman, Harfane, Arifane, Harfana, Queue Night

İÇİNDEKİLER

ÖN SÖZ.....	ii
ÖZET	iii
ABSTRACT.....	iv
İÇİNDEKİLER	vii
RESİMLER LİSTESİ.....	viii

BİRİNCİ BÖLÜM

GİRİŞ

1.1.PROBLEM DURUMU	2
1.2. ARAŞTIRMANIN AMACI.....	3
1.3. ARAŞTIRMANIN ÖNEMİ.....	3
1.4. SINIRLILIKLAR.....	3
1.5. VARSAYIMLAR	3
1.6. TANIMLAR	4

İKİNCİ BÖLÜM

İLGİLİ ALAN YAZINI

2.1. İLGİLİ LİTERATÜR.....	5
2.2. KONU İLE İLGİLİ ALAN YAZINI	6
2.2.1. Adıyaman İli Tarihi	6
2.2.2. Adıyaman İlinin Coğrafi Yapısı	7
2.2.3. Adıyaman İlinin Sosyo-Ekonomik Yapısı.....	7
2.2.4. Adıyaman İlinin Sosyal ve Kültürel Yapısı.....	8
2.2.5. Adıyaman İlinin Müzik Kültürü	8

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

YÖNTEM

3.1. ARAŞTIRMANIN MODELİ	13
--------------------------------	----

3.2. ARAŞTIRMAYA AİT EVREN VE ÖRNEKLEM.....	14
3.3. VERİLERİN TOPLANMASI.....	14

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

BULGULAR VE YORUMLAR

4.1. HARFANE ADIYLA DÜZENLENEN TOPLANTILAR HANGİ AMAÇ İÇİN ORTAYA ÇIKMIŞTIR?.....	16
4.2. HARFANE ADIYLA DÜZENLENEN TOPLANTILARDA HANGİ MÜZİK ALETLERİ KULLANILIRDI?	16
4.3. HARFANE ADIYLA DÜZENLENEN TOPLANTILARDA HANGİ TARZ PARÇALAR ÇALINIP SÖYLENİRDİ VE ESER DİZİLİMİ NASIL OLURDU? ...	18
4.4.DÜZENLENEN TOPLANTILARDA ÇALINIP SÖYLENEN ESERLERİN MÜZİKAL ANALİZLERİ NASILDI?.....	19
4.5. HARFANE ADIYLA DÜZENLENEN TOPLANTILARDA HANGİ YEMEKLER YAPILIP YENİRDİ, YEMEK YENİRKEN MÜZİK YAPILMAYA DEVAM EDER MİYDİ?.....	44
4.6. HARFANE ADIYLA DÜZENLENEN TOPLANTILARDA KADIN OYNATMA VAR MIYDI?.....	48
4.7. HARFANE ADIYLA DÜZENLENEN TOPLANTILARDA HANGİ OYUNLAR OYNANIRDI?.....	48
4.8. HARFANE ADIYLA DÜZENLENEN TOPLANTILAR NE ZAMAN BAŞLAR, HANGİ SIRALAMA İLE ETKİNLİKLER OLUŞUR VE NE ZAMAN BİTERDİ? 49	
4.9. HARFANE ADIYLA DÜZENLENEN TOPLANTILARIN ADIYAMAN TOPLUMUNA SOSYOLOJİK ETKİLERİ NASILDIR?.....	50

BEŞİNCİ BÖLÜM

SONUÇ VE ÖNERİLER

5.1. SONUÇLAR.....	52
5.1.1. Harfane adıyla düzenlenen toplantılar hangi amaç için ortaya çıkmıştır? Alt problemine ilişkin sonuçlar	52

5.1.2. Harfane adıyla düzenlenen toplantılarda hangi müzik aletleri kullanılırdı? Alt problemine ilişkin sonuçlar	52
5.1.3. . Harfane adıyla düzenlenen toplantılarda hangi tarz parçalar çalınıp söylenirdi ve eser dizilimi nasıl olurdu? Alt problemine ilişkin sonuçlar.....	52
5.1.4. Düzenlenen toplantılarda çalınıp söylenen eserlerin müzikal analizleri nasıldı? Alt problemine ilişkin sonuçlar	53
5.1.5. Harfane adıyla düzenlenen toplantılarda hangi yemekler yapılıp yenirdi, yemek yenirken müzik yapılmaya devam eder miydi? Alt problemine ilişkin sonuçlar.....	53
5.1.6. Harfane adıyla düzenlenen toplantılarda kadın oynatma var mıydı? Alt problemine ilişkin sonuçlar	53
5.1.7. Harfane adıyla düzenlenen toplantılarda hangi oyunlar oynanırdı? Alt problemine ilişkin sonuçlar	53
5.1.8. Harfane adıyla düzenlenen toplantılar ne zaman başlar, hangi sıralama ile etkinlikler oluşur ve ne zaman biterdi? Alt problemine ilişkin sonuçlar.....	53
5.1.9. Harfane adıyla düzenlenen toplantıların Adıyaman toplumuna sosyolojik etkileri nasıldır? Alt problemine ilişkin sonuçlar	54
5.2. ÖNERİLER.....	54
KAYNAKÇA.....	55
EKLER.....	58
ÖZ GEÇMİŞ.....	65

RESİMLER LİSTESİ

Resim 1. Harfane Toplantısının Gerçekleşeceği Gün Yapılan Bir Kurban Hazırlığı .58	
Resim 2. Zeynal Abidin ÇİMENDEN ile yapılan görüşme 58	
Resim 3. Mustafa ÇİMENDEN ile yapılan görüşme 59	
Resim 4. Yusuf Ziya HARIKÇI (Kalaycı) ile yapılan görüşme 59	
Resim 5. Mehmet YİĞİT (Rezipli Bakırcı Mehmet) ile yapılan görüşme.....60	
Resim 6. Aziz ÇELİK ile yapılan görüşme (bestekar, söz yazarı).....60	
Resim 7. Ramazan SİNER ile yapılan görüşme (müzisyen).....61	
Resim 9. Adıyaman Tarihi Konak'ta yapılan Harfane Toplantısı.....61	
Resim 10. Ankara Adıyaman Tanıtım Günlerinden Harfane Müzik Dinletisi.....62	
Resim 11. Günümüz Harfane dinletilerinden bir örnek 62	
Resim 12. İstanbul Adıyaman Tanıtım Günlerinden Harfane Müzik Grubu 63	
Resim 13. 2002 Adıyaman'ın İl Oluş Kutlamaları, Harfane Programı.....63	

BİRİNCİ BÖLÜM

GİRİŞ

Adıyaman ili ve çevresi 7. Yüzyılda Arapların eline geçince, şehir, Emevi komutanlarından Mansur Bin Cavena tarafından yeniden inşa edilip düzenlenmiş ve şehre düzenleyicisinin isminden dolayı ‘Hısn-ı Mansur’ adı verilmiştir. “Cumhuriyetin ilanından sonra 1923 yılında eski ismi Hısn-ı Mansur olan Adıyaman’ın, bu adı hangi sebeple ve suretle almış olduğuna dair bazı tarihi malumat varsa da Hısn-ı Mansur’ dan daha evvelki isimleri bilinmemektedir. Bazı tarih meraklıları ilimizin eski isminin Adıyaman olmayıp eski bir millet olan ‘Eti’ kavminin iskan ettikleri mahal olmasından kinaye olarak ‘Etiman’ olduğunu, bazıları da mümbit ve mahsuldar bir ovaya malik olması sebebiyle Arapların ‘Vadul Eman’ tesmiye ettiklerini ve bir kısımları da memleketimizin ‘Adıman’ denilen bir hükümdar tarafından yapılmış olmasına kani olarak namına izafeten ‘Adıyaman’ denildiğini iddia etmekte iseler de bu mütalaalar bir kayda ve esasa dayanamamaktadır.” (Yağınlı, 2013: 17).

Yöre halkı arasında geçmişten günümüze kadar süregelen müzikli toplantılara “Harfane” denilmektedir. Bu toplantılar Osmanlı Devleti dönemindeki Ahilik Teşkilatı üyelerince, esnafın kendi aralarında yapmış oldukları toplantılar olarak günümüze farklı yansımalar şeklinde gelmiştir.

“Harfane toplantılarının tam olarak ‘Harfane’ adı ile hangi tarihten bu yana geldiği hakkında kesin bir bilgiye ulaşılammamaktadır. Bunun sebebi ise günümüze o dönemden herhangi bir yazılı kaynağın ulaşmamasıdır. Harfane geleneği ile ilgili yazılı kaynak sıkıntımızın olması, bu toplantılar hakkında geçmişe dönük, tarihle ilgili sorularımızı yanıtsız bırakmaya mecbur etmiştir.” (KK1)

Bu toplantı sadece erkekler arasında gerçekleşmektedir. Her toplumda yapılan kültürel etkinlikler, toplumun ruhunu kültürünü benliğini yansıtır. Harfane geceleri müzikli toplantı işlevine sahiptir. Adıyaman Harfane gecelerinde de ağırlıklı olarak halk müziği ezgileri kendini göstermiştir. Harfane denilen toplantılar da Adıyaman yöresinin kendine has özelliklerini barındırmaktadır.

Her toplumda olduğu gibi Türk toplumunun birçok kesiminde de dayanışma yardımlaşma, günlük sorunları dile getirme, siyaset konuşma adı altında toplantılar, günler düzenlenmektedir. Koşuşturmakla geçen bir haftanın yorgunluğunu atmak için,

esnaftan kafa dengi arkadaş gruplarınca düzenlenen bir toplantı olan bu ekip çalışması, genel olarak haftanın en müsait olan gününde veya tatil olan pazar günleri düzenlenmiştir. Bu toplantılarda esnafların sıkıntılarına kendilerince çözüm bulma, onların dertlerine, ticari sorunlarına veya ailevi sorunlarına bir nebze kendi aralarında yardım toplayarak çözüm bulmak amaçlanmıştır. Bu toplantıların sade ve yalın geçmemesi için esnaflar arasında saz veya söz icra edebilen kişiler, ortamı daha da güzelleştirmek için yapabildikleri kadar yeteneklerini göstermişlerdir. Asıl amacın yardımlaşma olduğu bu toplantılarda, toplantının ilerleyen saatlerinde saz ve söz icra edebilen bu kişiler eşliğinde eğlence yapılır bu eğlenceyle birlikte yemek yenmiştir. Bu yemek masraflarının ise toplantılara katılan esnafların kendi aralarında, herkesin elinde olan bir malzemesini getirmesiyle karşılanmıştır. (KK1)

1.1.PROBLEM DURUMU

Yukarıdaki verilen bilgiler doğrultusunda bu araştırmanın problem cümlesi; “Osmanlı Devleti’ndeki Ahilik teşkilatı üyelerince, o dönemden günümüze kadar olan süreçte yapılan toplantılar olarak günümüze gelen “Harfane” adlı müzikli sıra gzemeleri kültürel olarak hangi özelliklere sahiptir?” olarak tespit edilmiştir.

Araştırmanın problem durumu ile ilişkili olarak, aşağıdaki alt problemlere yanıt aranmıştır:

Alt Problemler

1. Harfane adıyla düzenlenen toplantılar hangi amaç için ortaya çıkmıştır?
2. Harfane adıyla düzenlenen toplantılarda hangi müzik aletleri kullanılırdı?
3. Harfane adıyla düzenlenen toplantılarda hangi tarz parçalar çalınıp söylenirdi ve eser dizilimi nasıl olurdu?
4. Düzenlenen toplantılarda çalınıp söylenen eserlerin müzikal analizleri nasıldı?
5. Harfane adıyla düzenlenen toplantılarda hangi yemekler yapılıp yenirdi, yemek yenirken müzik yapılmaya devam eder miydi?
6. Harfane adıyla düzenlenen toplantılarda kadın oynatma var mıydı?
7. Harfane adıyla düzenlenen toplantılarda hangi oyunlar oynanırdı?

8. Harfane adıyla düzenlenen toplantılar ne zaman başlar, hangi sıralama ile etkinlikler oluşur ve ne zaman biterdi?

9. Harfane adıyla düzenlenen toplantıların Adıyaman toplumuna sosyolojik etkileri nasıldır?

1.2. ARAŞTIRMANIN AMACI

Adıyaman ilinde geçmişten günümüze kadar süregelen “Harfane” geleneğinin nasıl ortaya çıktığı, sosyal ve kültürel hangi özellikleri barındırdığı, kimler tarafından yapıldığı, vb. sorulara yanıt aramak çalışmanın başlıca amacını teşkil etmektedir. Adıyaman ilinde bu geleneği yapmış ve yapmakta olan kişilerin yaşadığı çevre göz önünde bulundurularak elde edilen verileri incelemek, analiz etmek ve yorumlamak çalışmanın diğer amaçlarıdır.

1.3. ARAŞTIRMANIN ÖNEMİ

1. Adıyaman ilinde “Harfane” adı verilen ve hala devam etmekte olan müzikli eğlence toplantılarının hangi koşullarda nasıl oluştuğu, kimler tarafından yapıldığını tespit etmek.

2. Adıyaman’da geçmişten günümüze kadar gelen yöresel müzik kültürünün önemini ve değerini vurgulamak.

3. Adıyaman’ın kültürel değerlerinde yöresel olarak devam eden müzik kültürünün müzikolojik yöntemlerle incelenmesi.

1.4. SINIRLILIKLAR

Bu çalışma üzerinde çalışılan “Harfane” geleneğine sadece Adıyaman ilinde Harfane denmesinden dolayı, Adıyaman ili içindeki ulaşılabilen kişiler ve mekânlar, maddi imkânlar doğrultusunda sınırlıdır. Üzerinde çalışılan bu çalışma kaynak tarama, katılımlı gözlem ve görüşme yöntemleriyle sınırlıdır.

1.5. VARSAYIMLAR

Bu çalışmada “Harfane” denen müzikli eğlence gecesi geleneğinin ve hala düzenlenmekte olan bu toplantıların halkın kültürel değerlerini yansıttığı, varsayım olarak uygulanan yöntemin ve örneklemin bilimsel sonuçlara ulaşmak için yeterli olduğu varsayılmıştır.

1.6. TANIMLAR

Arifane: Arifane ‘yiyeceği ortaklaşa sağlanan (toplantı, eğlence)’.Farklı yörelerde erfane, erfene, ferfane, ferefe, herfene gibi yan biçimler almıştır. (web: <https://sozluk.gov.tr/>)

Sıra Gezme (sıra, sıra gecesi, sıra gezmesi): Katılımcıların belirli aralıklarla, sırayla düzenledikleri müzik, dans, yemek öğeleriyle bezeli sohbet toplantısı. Güney Anadolu’da daha sık olmak üzere Türkiye’nin birçok yerinde bu toplantılar erkekler arasında ve gece yapılır. Sıra gezmeleri yalnızca bir sosyal etkinlik olarak görülmemelidir. Bu toplantılarda geleneksel kültürün tüm öğelerinin aktarımı, kültürün yeniden biçimlendirilmesi, ahlak ve din önemli bir yer tutar. Müzik de bulunduğu yörenin kültürel kodlarıyla yine bu toplantılarda şekillendirilir ve aktarılır. (Duygulu, 2014, 393-394)

Oturak alemi: Oyun ve müziğin, toplantının temelini oluşturduğu, içkili eğlence. Yalnızca erkekler tarafından yapılan toplantılarda, eğlencenin sohbet ve yemek kısımlarının uzantısında içki içilmesi ve kadın oynatılması adeti belirleyici öğelerdir. Yere serilen bir sofra ve etrafında oturan erkeklerin oluşturduğu ortam. (Duygulu, 2014, 351)

İncesaz: Keman, cümbüş, klarnet, ud, lavta, kemençe, darbuka, def, zilden ya da bunların en az ikisinden oluşan çalgı takımlarına verilen isim=İnce çalgı, nazenin çalgı, nişan çalgısı. (Duygulu, 2014, 251)

İKİNCİ BÖLÜM

İLGİLİ ALAN YAZINI

Bu kısımda, araştırmanın konusu ile ilgili kaynaklar genelden özele olarak taranmıştır.

2.1. İLGİLİ LİTERATÜR

Bu bölümde, araştırma süresince yararlanılan kaynaklara yer verilmiştir. Kısaca açıklanan kaynaklar aşağıda yer almaktadır.

Ahmet Akil YAĞINLI, Adıyaman Merkez Ağzı ve Kültürü, Adıyaman 2013. Yağınlı yazmış olduğu kitabında Adıyaman kültürüne ait birçok ögeyi incelemiş ve geniş bir taramayla birçok sonuca varmıştır. Vardığı sonuçlar Adıyaman'ın tanıtımı için önemli bir kaynak görevi görmektedir.

Ozan Hasan DUYMAZ, Tarihle Folklorun Kucaklaştığı Belde Adıyaman, Adıyaman 2013 Belediye Yayınları. Duymaz bu kitabında Adıyaman yöresinin şairlerini, türkülerini ve folklorik özelliklerini araştırmıştır.

Salih TURHAN - Abuzer AKBIYIK, Adıyaman Türküleri ve Oyun Havaları, Ankara 2012. Kültür ve Turizm Bakanlığı desteğiyle ve Kültür ve Turizm Bakanlığı çalışanı Salih Turhan ve folklor araştırmacısı-yazar olan Abuzer Akbıyık tarafından hazırlanmıştır. Bu kitap Adıyaman'a dair bilinmeyen ve gün yüzüne çıkmayı bekleyen birçok halk müziği eserlerini, kültürlerini, Adıyaman sanatçıları ele alıp tanıtmışlardır.

Tanıtmayı amaçlayan yazar aynı zamanda şair ve ozandır. Adıyaman'ın gün yüzüne çıkmamış şiirlerini, türkülerini, manilerinin, ninnilerini, uzun havalarını araştırmıştır.

Ramazan TOPDEMİR, Adıyaman Folkloru(Halkbilimi), Adıyaman Belediyesi Yayınları(1), 1996. Topdemir yazmış olduğu bu kitabında, Adıyaman kültürünü tanıtmayı ve ilerde kaynak teşkil edecek bir yapı oraya koymayı amaçlamıştır.

AD-ANTALYA, Antalya Adıyamanlılar Sosyal Yardımlaşma Ve Dayanışma Derneği, Yıl 2018, Sayı 2. Antalya Adıyamanlılar Sosyal Yardımlaşma Ve Dayanışma Derneği tarafından yıllık olarak basılan bu dergide Adıyaman ilinin sosyal ve kültürel öğeleri tanıtılmaya çalışılmıştır.

Bilal SÜRGEÇ, Adıyaman'da Bir On Yıl, Anahtar Yayınları, 2006. Sürgeç yazmış olduğu bu kitabında Adıyaman'da bulunduğu dönemde yaşamış olduğu sosyal ve kültürel olayları ele alarak Adıyaman kültürünü tanıtmayı ve ileride kaynak teşkil edecek bir yapı ortaya koymayı amaçlamıştır.

Bilal SÜRGEÇ, Üçüncü Bin Yılda Adıyaman'da Bir Filozof Kazım Yardımcı, Anahtar Yayınları, 2013. Sürgeç yazmış olduğu bu kitabında Adıyaman'da yaşamış olan ve Adıyaman halkı tarafından bilgin bir kişiliğe sahip olduğu kabul edilen Kazım YARDIMCI'yı konu almış, Adıyaman'ın kültürel yapısından bahsetmiş ve Harfane geleneği ile ilgili önemli bilgiler sunmuştur.

Adnan Metin KARKIN - Mehmet Sadık DOĞAN, Adıyaman Yöresi Türkülerinin Müzikal Analizleri Üzerine Bir Araştırma, Adıyaman Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, Yıl 8, Sayı 22, Nisan 2016. Adnan Metin KARKIN ve Mehmet Sadık DOĞAN bu araştırmada Adıyaman yöresinin yaygın olarak söylenip çalınan bazı eserlerinin müzikal analizleri üzerine bir çalışma yapmışlardır.

2.2. KONU İLE İLGİLİ ALAN YAZINI

2.2.1. Adıyaman İli Tarihi

Tarihte, devletlerin çoğu uygun iklim şartları, verimli toprak ve suyun olduğu yerlerde kurulmuştur. Suları bol, Dicle ve Fırat nehirleri arasında kalan Mezopotamya denen bölgede birçok devlet kurulmuş ve birçok medeniyet hüküm sürmüştür. Bu sebeple Mezopotamya medeniyetlerin eşiği olarak kabul edilir. Adıyaman Güneydoğu Anadolu Bölgesinin batı ucunda, Orta Fırat bölümünde yer alan en eski yerleşim yerlerinden biridir. Fırat nehri v verimli toprakların bulunması nedeni ile Adıyaman yöresinde tarih boyunca birçok medeniyet hüküm sürmüştür.

“Adıyaman, tarihinin en eski yerleşim yerlerinden birisidir. Adıyaman tarihinin M.Ö. 40 bin yıllarına kadar uzandığı bilinmektedir. Tarihi bulgulara göre M.Ö. 7 bin yılına kadar Paleolitik, 7 bin- 5 bin yılları arası Kalkolitik dönemlerin hüküm sürdüğü il, tarih boyunca çeşitli devletler arasında el değiştirmiştir.

Adıyaman, M.Ö. 3 bin -120 yılları arasında Tunç Çağı, Hititler ve daha sonrası ile Asurlar (M.Ö. 900-700), Frigler (M.Ö. 750- 600), Persler (M.Ö. 600- 334), Makedonlar (M.Ö. 334-69), Kommagene Krallığı (M.Ö. 69- M.S. 72) , Roma İmparatorluğu (72-395), Doğu Roma (Bizans) İmparatorluğu (395- 670), Emeviler (670- 758), Abbasiler (758- 926), Hamdaniler (926-958), Bizaslar (958- 1114), Türk

Akınları (1114-1181), Eyyubiler (1181- 1204), Anadolu Selçukluları (1204- 1218), Moğollar (1230-1250), Memluklar (1298- 1393), Beylikler Dönemi 1393- 1516), Osmanlı İmparatorluğu (Cumhuriyetin kuruluşuna kadar) tarafından idare edilmiştir.

Adıyaman 1841 tarihinde ilçe olmuş, 1849 tarihinde ise sancak olarak Diyarbakır iline bağlanmış ve kaymakam tarafından idare edilmiştir.. 1954 yılına kadar ilçe iken, değişen sosyal, kültürel ve ekonomik şartlar gereği Adıyaman'ın il olması ile ilgili kanun TBMM'nde 14 Haziran1954 yılında kabul edilip, 22 Haziran 1954 tarihli Resmi Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe girmiş, 1 Aralık 1954 tarihinde 6418 sayılı kanunla il haline gelmiş, bu tarihten itibaren İbrahim Tevfik KUTLAR ilk vali olarak göreve başlamıştır.” (Yağınlı, 2013:18-19)

2.2.2. Adıyaman İlinin Coğrafi Yapısı

“Adıyaman ili Türkiye'nin Güneydoğu Anadolu Bölgesi'ndedir. 37-45 Kuzey enlemi ile 38-17 derece doğu boylamı üzerinde yer alır. Denizden yüksekliği 669 metredir. Yüz ölçümü 7614 km², göller ile 7871 km²dir. Doğuda Diyarbakır, batıda Kahramanmaraş, güneyde Şanlıurfa, kuzeyde Malatya illeri ile çevrilidir.

Torosların güneydoğu uzantıları il topraklarının oldukça büyük bir bölümünü kaplar ve ilde güneyden kuzeye doğru gittikçe yükseklik artar. İlin Kuzey sınırı 2600 metreye kadar yükselen sarp kayalarla kaplıdır.” (Yağınlı, 2013:20)

2.2.3. Adıyaman İlinin Sosyo-Ekonomik Yapısı

“Adıyaman ili 2020 TÜİK verilerine göre toplam nüfus 632.459 kişidir. Bunların 318.755 kişisi erkek, 313.704 kişisi kadındır” (TÜİK, agis, 2020).

“Türkiye'nin iki önemli akarsuyu Fırat ve Dicle nehirleridir. Bu nehirler sularının, sulama ve enerji üretimi değerlendirilmesi ile yıllar süren etüt çalışmaları sonucu 1989 yılında GAP Projesi ortaya konulmuştur. GAP Projesi ülkemizin Adıyaman'ın dahil olduğu Güneydoğu Anadolu Bölgesindeki 9 ilde uygulanmaktadır. Bu projenin bir ayağı olan Fırat Nehri, Adıyaman'ın güneyi boyunca akmaktadır. Projenin en önemli ayağı olan sulama ile, yıllarca kurak olan topraklara adeta can verilmiştir. Bölgenin ekonomisine katkı sağlayan, Türkiye'nin en büyük, dünyanın 8. Büyük barajı olan Atatürk Barajı Adıyaman ve Şanlıurfa sınırları içinde yer almaktadır.” (Turhan- Akbıyık, 2012:17)

“Ekonomisi ağırlıklı olarak tarıma dayalı olmakla birlikte son yıllarda özellikle tekstil, gıda ve mermer sektörü yatırımlarında sanayileşme eğilimi görünmektedir. Sanayi büyük, orta ve küçük ölçekli işletmeler şeklinde şekillenmiştir. Sanayi işletmelerinin büyük bir çoğunluğu il merkezindedir. Özel sektör kamu sektörüne göre daha fazla katma değer meydana getirmiştir. Sanayi sektörü içerisinde tekstil sanayisinin gıda sektörüne göre daha fazla katma değer meydana getirdiği görülmektedir. Darboğazda olan tesisler genellikle ham madde, Pazar noksanlığı ve ağırlıklı olarak da işletme sermayesi yetersizliği nedeniyle problemler yaşamaktadır.

En önemli yer altı zenginliği petroldür. Özel sektör üretimleri ile birlikte ülkemiz ham petrolünün yaklaşık %20’si Adıyaman bölgesinde üretilmektedir. Maden kaynakları bakımından oldukça zengin potansiyele sahiptir.” (T.C. Adıyaman Valiliği, web: <http://www.adiyaman.gov.tr/ekonomik-durumu>)

2.2.4. Adıyaman İlinin Sosyal ve Kültürel Yapısı

“Bir bölümü tarih öncesi dönemlere ait olan ve konut olarak kullanılan, bir bölümü de Romalılar döneminden kalan mağaralar devrinden beri Adıyaman ilinde çeşitli medeniyetle hüküm sürmüştür.

Selçuklular ve Osmanlılar zamanından kalan eserler ile tarih öncesinden kalan eserler bu yörenin kültüründe birleşmiştir. Çok eski bir yerleşim yeri olan Adıyaman’ın; Sözlü edebiyatı, örf, adet ve inanışları, misafirperverliği, insan sevgisi, giyim kuşamı, sanatsal faaliyetleri bu çerçevede gelişimini göstermiştir” (Yağınlı, 2013: 186)

2.2.5. Adıyaman İlinin Müzik Kültürü

Adıyaman, birçok medeniyete ev sahipliği yapması nedeniyle çok zengin ve geçmişi çok eskilere dayanan müzik birikimine de sahiptir. Arkeolojik kazı çalışmalarında eski medeniyetlere ait birçok müzik aletine rastlanmıştır. Bu denli köke sahip medeniyetlerin kendi kültürlerine has müzik özelliklerini binlerce yıllık sürede bu yöreye taşımış olmaları, yapılan alan araştırmalarında kendini göstermektedir. Bu araştırmalar sonucunda, Adıyaman türkü ve halk oyunlarında dile getirilen ve sergilenen konuların toprak unsurlu koşulları, insan etkileşimindeki yapıyı ve halk akidelerindeki ateş inancını naklettikleri görülmektedir. (Doğan, 2004; 163).

“Geleneksel müzik fasılları ‘Harfane Gecelerinde’, düğün öncesi ‘Oturak Alemlerinde’, düğünden sonraki ‘Güveği Sahresi’ denilen gecelerde yapılırdı. Müzik

ustaları kışın evlerde, yazın bağ ve bahçelerde veya ‘Hacı Ahmedin Düzü’, ‘Aynalı Kavak’, ‘Pirin’, ‘Abuzer Gaffar Çayı’ denilen mesire yerlerinde bir araya gelip yeme içme faslından sonra şarkı, türkü, gazel ve hoyratlarla kendileri coşar, dinleyenleri de coştururdu.” (Yağınlı, 2013: 20)

Adıyaman ili yöre ananesinde türkü söylemek ve türkülerini kendi gırtlak yapısıyla (hançeresiyle) icra etme geleneği, geçmişten günümüze kadar devam eden bir gidişattır. Özellikle yöre icracılarının geleneksel sahneler olarak kullandıkları ve benzeri Şanlıurfa’da yapılan sıra gecelerine benzer “Harfane” geceleri düzenlenmektedir. Yapılan bu gecelerde yeme içme ve ikramlarla yöre türkülerini yorumlanır. Bu türküler toplantıya katılan herkes tarafından söylendiği için Adıyaman yöre insanı türkülerin birçoğuna hakimdirler. Yöre eserlerinde kullanılan dil, anlaşılabilir ve sade bir yapıdadır. Türkülerdeki yalınlık, içtenliğin ve ses dizilimlerinin birbirine yakın olması, bu türkülerin hafızada tutulmasını sağlamaktadır. (Doğan, 2004; 163).

Komşu illerimizde “sıra gecesi” adı ile bilinen “Harfane” diğer ağızlarıyla Harfana, Herifhane ve Arifane; sözlükte “Esnafça kendi masraflarını hissesine düşeni vermek suretiyle ortak yapılan eğlence.”(Yağınlı, 2013: 211) demektir. Bir başka söylenişe göre de harfane etkinliği sadece erkeklere açık olduğu için, yörede “Erkek” kelimesinin yerine “herif” kelimesi yaygın olarak kullanıldığı için “herif” ve “hane” kelimelerinin birleşmesiyle harfane sözcüğü türetilmiştir. Bilal Sürgeç Harfane gecelerini anlattığı yazısında, Adıyaman halkının bilgin kişi olarak kabul ettiği Kazım Yardımcı’nın şu sözlerini söylemiştir; “*Harfhane geceleri Urfa’da sıra Geceleri, Elazığ’da Kürsü Başlıklarının Adıyaman’daki adıdır.Harfıyane doğru olan adıdır.Hak her şeyin kolayını söyler. Bundan dolayı Harfhane geceleri denmiştir.*” (Sürgeç, 2013, 30-31.)

Osmanlı Devleti’nde Ahilik Teşkilatının süregeldiği dönemlerde ortaya çıkan bu gelenek, Adıyaman ili içinde halk ağzında Harfane olarak günümüzde de devam etmektedir. Aynı geleneği başka şehirlerde farklı isimlerle görmek mümkündür. “Şanlıurfa’da Sıra Gecesi, Diyarbakır’da Velime, Elazığ’da Kürsübaşı, Afyon’da Gezek, Çankırı’da Yaren-Yaran, Balıkesir’de Barana.” (Turhan ve Akbıyık, 2012: 12)

Harfane geleneği Adıyaman kültüründe önemli bir yere sahiptir. Yre geleneğinde var olan, zaman geçtikçe unutulmaya yüz tutmuş ve değişimlere uğramış birçok örf, adet ve gelenekler ara ara yapılan Harfane toplantıları sayesinde bir nebze de olsa bu örf, adet ve geleneklerin unutulması engellenmiştir. Bu ve buna benzer toplantılar kültürel değerlerin unutulmaması ve geleceğe aktarılması açısından yre kültürü için önemlidir. Yapılan bu toplantılarda Adıyaman yöresine ait halk ezgilerin söylenmesi, yöreye ait yiyeceklerin yenmesi, yöreye ait oyunların oynanması, eğlencelerin yapılması Adıyaman'ın kültürel değerlerine sahip çıktığını göstermektedir.

Kültürel değerler Adıyaman için önem arz ettiğinden, Adıyaman Valiliği, Adıyaman Belediyesi ve Adıyaman esnafları bu değerlere sahip çıkmakta ve kültürel değerlerin, ögelerin bozulmaması ve devam ettirilmesi için zaman zaman Türkiye'nin birçok şehrinde düzenlenen tanıtım günlerinde Adıyaman ilinin tanıtımını yapmaktadırlar.

“Halk kültüründe önemli bir yere sahip olan “Harfane” ve yurdun diğer yörelerindeki “Sıra Gezmeleri” 2010 yılında UNESCO tarafından somut olmayan kültürel miras kapsamında, dünyada korunması gereken kültürel miras olarak kabul edilmiştir. Bu kapsamda bakanlıkça çeşitli etkinlikler düzenlenmiş, belgesel çekilmiştir.” (Turhan-Akbıyık,2012, 21)

Harfane gecelerinde okunan bazı gazeller, şiirler ve uzun havalar şu şekildedir.

Türküler;

Adıyaman Divanı (Bir Peri Gördüm Oturmuş Kuşe-i Meyhanede)

Havalar Ayaz Gelin Hanım (Kına Havası)

Gel Gülüm Gel Canım (Vur Davulcu)

Kaleden Kaleye şahin Uçurdum

Eyvanına Vardım Eyvanı amur

Gölbaşına Vardım Glleri oktur

Dere Boyu Saz Olur

Ay Doğar Aşar Gider

Durnalar Dizi Dizi (Dilan)

Bir Mektup Yazdırdım

(KK1, - ... - KK14)

Gazeller;

Aman aman

Halimiz oldu pek yaman

Oğul gül ekim borandan

Yine fitil işler açtım yarandan

Gavur Müslüman olur mu?

Ben sana yalvaram

Metin Daşdelen (Delal Metin) (Sürgeç,2013, s.29)

Şarkı söyler mey içerim

Ellerim peymande kaldı

Gözlerim sefide kaldı

Demedim mi uçacaktı bülbül

Metin Daşdelen (Delel Metin) (Sürgeç,2013, s.32)

Şiirler;

Tetebbu eyledim bunca recayı kı'lu kal ettim

Kimi gördüysem veli zanıyla hasbihal ettim

Hayat-ı cavidanı, seyh-i kamilden sual ettim;

Ölmeden evvel ölmektir, deyince intikal ettim.

Kazım Yardımcı (Sürgeç,2013, s.31)

Aşıkda keder neyler

Gam halk-ı cihanındır

Koyma Kadehi elden

Söz pir-i muganındır.

Kazım Yardımcı (Sürgeç, 2013, s.32)

Derya da o dalga da o

İnsan ikilikte canını ten

Tenini can eyledi gitti

Bir kı'l ki sır etti

O yâre dedi

Her ne dediyse

Canan sırrını kimse faş etmedi

Kal ehli aşk ehlini gör

Ne alem var ne alem var.

Kazım Yardımcı (Sürgeç,2013, s.33)

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

YÖNTEM

Bu bölümde araştırmanın modelini, evrenini, örneklemini, literatür taramasını, veri toplama yollarını ve verilerin çözümlenmesi ile yorumlanmasını açıklayan bilgilere yer verilecektir. Bu çalışmada literatür tarama ve görüşme formu tekniğinden yararlanılmıştır. Bilimsel araştırmanın tümden gelim özelliği kullanılarak genel özellikler açıklanmış, Adıyaman ilinin tarihi, coğrafi yapısı, ekonomik yapısı, sosyal ve kültürel yapısı, müzikal özelliklerinden bahsedilmiştir. Genelden özele inilerek bir bilimsel araştırma yöntemi kullanılmıştır.

3.1. ARAŞTIRMANIN MODELİ

İlk olarak literatür ve kaynak tarama yöntemi ile bilgiler edinilmiştir. “Geleneksel araştırma modellerinde literatür taraması yol almak için sıklıkla kullanılan bir yoldur. Nicel ve nitel araştırmalarda karakteristik olarak izlenen bir model olmuştur” (Punch,2014: 43).

Bu araştırmanın daha nesnel olması için yaptığımız alan çalışmasından Karahasanoğlu şöyle bahsetmiştir: “Alan çalışması, araştırmacının ‘alan’ olarak tanımladığı yerde görerek, duyarak, gözlemleyerek, katılarak bilgi edinmesi ve böylece eylemlerin, sözel ifadelerin, kısaca topluluğu saran tüm olay ve olguların anlamlarına vakıf olma çabasıdır.” (Karahasanoğlu, Yavuz, 2015: 59-60). Alan çalışmasından toplanan veriler tasnif edilerek bilgisayara aktarılıp yazma işlemine geçilmiştir.

Araştırmadaki veriler, Adıyaman ilinde bulunan kişilerle yapılan görüşme tekniği ile elde edilmiştir. “İnsan yaşamında görüşmenin, önemli ve o kadar da eski bir yeri vardır. Görüşme, bireylerin, çeşitli konulardaki bilgi düşünce, tutum ve davranışları ile bunların olası nedenlerinin öğrenilmesinde en kestirme yol olarak kullanılagelmiştir. Birçok kimse, düşündüklerini açıklamada, sözlü anlatımı yazılı anlatıma yeğler. Bunun başlıca nedenleri arasında, yazı ile, yanlış anlamların daha fazla olabileceği, ek açıklamalarda bulunma olasılığının sınırlı olması; verilen bilgilerin, belgelenmiş bir sorumluluğunun yüklenilmek istenmemesi ile görüşmenin, çoğun, daha rahat ve daha az zaman alması sayılabilir.” (Karasar, 2012: 166).

3.2. ARAŞTIRMAYA AİT EVREN VE ÖRNEKLEM

Bu araştırmanın evreni, Adıyaman'da Harfane geleneği ile uğraşmakta olan, Harfane geleneğinde isim yapmış yerel sanatçılar ve Harfane geleneğinde yer alan kişilerdir. Örneklemimiz ise Adıyaman merkez ve merkeze bağlı köy ve mahallelerde ulaşabildiğimiz 14 kişidir.

3.3. VERİLERİN TOPLANMASI

Bu çalışmada Harfane ile ilgili kimlik ve kültür yapısı, daha önce yapılmış olan yayınlar incelenmiş, yüz yüze yapılan görüşmeler ve bilirkişiler tarafından verilen bilgiler kullanılmıştır.

Araştırmada ilk olarak literatür ve kaynak tarama yöntemleri kullanılmıştır. Adıyaman iline ait tarihi, coğrafi, sosyal ve kültürel ögeler tespit edilmiştir. Kültürel ögeler içerisinde Adıyaman ilinin müzik kültürüyle ilgili bilgilere ulaşılmış ve Harfane geleneği ile ilişkili olan bireyler tespit edilmiştir.

Literatür taramasıyla elde edilen veriler, ilk olarak bölümlere ayrıldı, kişisel kaynaklar tarafından doğrulandı ve yazıya aktarıldı. Bu verilere ek olarak kaynak kişiler tarafından edinilen veriler incelenmiş yapılan görüşmelerde kaydedilen halk şarkıları, uzun havalar ve türküler kayıt altına alınıp, bu toplantıların görsel ve işitsel olarak örnekleri de sergilenmiştir.

Araştırmada ulaşılan bu kişilere görüşme yöntemi uygulanmıştır. Görüşme formu Adıyaman ilinde Harfane geleneği ile bağı olan ve bu geleneği devam ettirmiş ve ettirmekte olan, yaş olarak büyükten küçüğe belirlenen bireylere uygulanmıştır.

Verilerin toplanması aşamasında görüşme soruları, çalışmanın alt problemlerini karşılayacak şekilde, aşağıdaki gibi hazırlanmıştır:

“Harfane adıyla düzenlenen toplantılar hangi amaç için ortaya çıkmıştır?” Bu alt problemle ilgili görüşme sorusu tespit edilen bilirkişilere ve kaynak kişilere yöneltilmiştir. Bu sorulara verilen cevaplar kayıt altına alınıp yazıya aktarılmış ve araştırmaya katkı sağlayan önemli yerleri tespit edilmiştir.

“Harfane adıyla düzenlenen toplantılarda hangi müzik aletleri kullanılırdı?” Bu alt problemle ilgili görüşme sorusu tespit edilen bilirkişilere ve kaynak kişilere yöneltilmiştir. Bu soruya verilen cevaplar Adıyaman ilinde genellikle hangi müzik aletlerinin kullanıldığı hakkında araştırmaya katkı sağlamıştır.

“Harfane adıyla düzenlenen toplantılarda hangi tarz parçalar çalınıp söylenirdi ve eser dizilimi nasıl olurdu?” Tespit edilen kişilere sorulan görüşme sorusunda Adıyaman ilinin Harfane toplantılarında en sık çalınıp söylenen parçaları tespit edilmiş ve eser dizilimleri hakkında kaynak kişilerin verdiği bilgiler araştırmaya aktarılmıştır.

“Düzenlenen toplantılarda çalınıp söylenen eserlerin müzikal analizleri nasıldı?” Bu alt problemle ilgili sonuçlara kaynak ve literatür tarama yöntemiyle ulaşılmış ve dokümanlar elde edilmiştir.

“Harfane adıyla düzenlenen toplantılarda hangi yemekler yapılıp yenirdi, yemek yenirken müzik yapılmaya devam eder miydi?” Bu alt problemle ilgili görüşme sorusu tespit edilen bilirkişilere ve kaynak kişilere yöneltilmiştir. Bu soruya verilen cevaplar doğrultusunda elde edilen bilgiler yazılı ve sözlü olarak kayıt altına alınıp araştırmaya eklenmiştir.

“Harfane adıyla düzenlenen toplantılarda kadın oynatma var mıydı?” Bu alt problemle ilgili görüşme sorusu tespit edilen bilirkişilere ve kaynak kişilere yöneltilmiştir. Verilen cevaplar araştırmaya eklenmiştir.

“Harfane adıyla düzenlenen toplantılarda hangi oyunlar oynanırdı?” Bu alt problemle ilgili görüşme sorusu tespit edilen bilirkişilere ve kaynak kişilere yöneltilmiştir. Verilen cevaplar bulunan yazılı kaynaklar ile karşılaştırılıp araştırmaya eklenmiştir.

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

BULGULAR VE YORUMLAR

Bu bölümde araştırma sonucu elde edilen ve alt problem sırasına göre verilmiş olan bulgular ve bulgulardan yola çıkılarak yapılan yorumlara yer verilmiştir.

4.1. HARFANE ADIYLA DÜZENLENEN TOPLANTILAR HANGİ AMAÇ İÇİN ORTAYA ÇIKMIŞTIR?

Osmanlı Devleti'ndeki ahilik teşkilatından bu yana esnafların birlik olma, destek olma, eğlenme gibi istekleri ortaya çıkmıştır. Hafta boyunca çalışan esnaf, haftanın yorgunluğunu atmak için kendilerine bir uğraş, bir eğlence, bir sohbet ortamı kurmak, kendi aralarında birbirlerine ellerinden geldiğince yardım düzenlemek isterler ve bu amaç doğrultusunda her hafta bir esnafın evinde toplanırlardı. (KK1, KK2, KK7, KK8)

Adıyaman' da görev yaptığı sırada Harfane gecesi düzenleyen Bilal Sürgeç katıldığı bu gece için şu sözleri söylemiştir; *“Adıyaman'dan ayrıldıktan sonra en çok özlem duyduğum hasretini çektiğim yaşantım harfhane geceleridir. Bazıları bu geceyi kuru bir müzik gecesi sanıyor. Hayır asla. Harfhane gecesinde müzik de var, felsefe de var, kelam da var, bir adap ve bir saygı var. Bu gecede en büyük değer Kazım Yardımcı' ya verilirdi. En başta o oturur. Açış konuşmasını o yapar müzisyenleri bir ara kendi hallerine bırakır sonra fikir içerikli bir konuşma yapardı. Dinleyiciler sıkılmazlar konuşmasına geçici bir ara koyup tekrar gazeller ve kasideler okunurdu.”* (Sürgeç, 2013, 28).

Bu bilgiler doğrultusunda bir amaç için başlayan “harfane” geleneği Adıyaman ili için kültürel bir miras özelliğine sahip olup, bu kültürel miras harfaneyi yapan kişiler tarafından daha iyi korunup saklanabilirdi. Geleneğin, ilerleyen tarihle unutulmaya yüz tutması bir bakıma engellenmiş olurdu.

4.2. HARFANE ADIYLA DÜZENLENEN TOPLANTILARDA HANGİ MÜZİK ALETLERİ KULLANILIRDI?

“Yörede kullanılan sazlar; Cümbüş, tambur, keman, kaval, bağlama, çeşitli ritim sazları, halay yöresinin karakteristik çalgıları davul-zurna, Adıyaman halk müziğinde önemli yer tutar. Elazığ, Diyarbakır, Şanlıurfa yöre müziklerinin icrasında da kullanılan “incesaz” diye tabir edilen çalgılar da Adıyaman yöre müziğinde geçmişten

günümüze kadar kullanılmaktadır. Yörede bulunan çalgıların çeşitliliği bu müzik kültürüne zenginlik ve ahenk katmaktadır.” (Turhan- Akbıyık, 2012:28)

Adıyaman ili yöresinde eğlencelerde, düzenlenen etkinliklerde ve buna benzer müzikal toplantılarda sıklıkla kullanılan çalgılar Harfane toplantılarında da yerini almıştır.

“Harfane toplantılarında, gecelerinde özellikle yöreyle bütünleşmiş ve yörede en çok sevilen çalgılar ilk olarak karşımıza çıkmaktadır. Bunlardan ilki bağlamadır. Daha sonra tambur(tambura)¹, cümbüş, cura, keman, kaval, ud, vurmali çalgılar gibi geceye renk katan çalgılar kullanılır.” (KK1, ... ,KK10).

“Yöre halkı arasında geçmişten günümüze kadar gelenek olarak süregelen “Harfane” adı ile bilinen toplu halde türküleri icra etme geleneği halen devam etmektedir. Bu olguyu en üst seviyelere çıkaran merhum Delikanlı Mehmet (Mehmet Mihmat- Tambur icracısı ve Ses sanatçısı), Rağıp Binzet (Mahalli Sanatçı- Kaynak kişi), Hasan Çiftçi (Keman İcracısı ve Ses Sanatçısı), (Mahalli Sanatçı- Kaynak Kişi), merhum Abdurrahman Filik, günümüzde halen çalışmalarını sürdüren Aziz Çelik (Cümbüş İcracısı- Kaynak Kişi), Mahmut Özçiftçi (Ses Sanatçısı- Kaynak Kişi), Hasan Duymaz (Kaynak Kişi), Mahmut Çetinkaya (Kaynak Kişi), ve ismini sayamadığımız birçok şahsiyet, kültür mirasımızı korumak ve yaşatmak anlamında büyük katkılar sağlamışlar aynı zamanda birçok anonim Adıyaman türküsüne kaynaklık yapmışlardır.” (Turhan - Akbıyık,2012: 28)

Bu müzik aletlerine ilave olarak, yöre halkı tarafından bilinen ve kaynak kişilerden alınan bilgilere göre, kasası cümbüşe benzeyen fakat sap- klavye kısmı bağlama perdelerine benzeyen bir çalgı daha çalınırdı. Bu çalgı yörede ‘sazbüş’ olarak bilinir ve çalınırdı. (KK1, ... , KK11)

Bu çalgıların büyükler tarafından çalınması bir yandan yeni yetişen nesillere de örnek olabilir. Bununla beraber babadan oğula geçen saltanat sistemi gibi müzik yapma, herhangi bir çalgı çalma da babadan oğula geçebilir. Adıyaman ilindeki yapılan müzik faaliyetlerinde zaman zaman bu örneklerle karşılaşılmaktadır.

---

¹ Tambura: [dambır, dambıra, dambura,dambure, dıngır, dıngıra, tamdıra, tongur, tongura] Bağlama ailesinin veya bağlama tipli çalgılarının yaygın olanlarından, telli-tezeneli halk çalgısıdır. Türkçe yazılışı ve söylenişi “tambur” olmakla birlikte, Arapça “tanbur”dan geldiği sanılan bu çalgının, Türkler’in İslam kültürüyle tanışmasından sonra, Türkler ve Yakın Doğu’da İslam kültürünün etkisi altına giren halklar arasında yaygınlaştığı kabul edilir. (Duygulu, 2014, s. 413)

Bu algılar, toplantılara ilk defa katılan kişiler tarafından bazen bilinmiyordu. algısını alan kişiler, bu çalgıyı bilmeyen kişilere kısa bir tanıtımını yapar ardından diğerk çalgı alan kişiler de aynı şekilde algılarını tanıtır daha sonra yavaş yavaş müzik faslına geçilirdi. (KK10, KK9, KK8)

Adıyaman ilindeki Harfane toplantılarının sadece bir toplantı eğlence değıl, aynı zamanda bir öğrenme ortamı olduğunu da söyleyebiliriz.

4.3. HARFANE ADIYLA DÜZENLENEN TOPLANTILARDA HANGİ TARZ PARÇALAR ÇALINIP SÖYLENİRDİ VE ESER DİZİLİMİ NASIL OLURDU?

“Genel anlamda Türk Halk Müziğı repertuarımızın büyük bir bölümünü oluşturan kırık hava ve uzun havalar, 1952yılına kadar yapılan çalışmalarda derlenen ezgilerdir. 1954 tarihine kadar Malatya iline bağılılığını sürdüren Adıyaman, bağılı olduğu Malatya adı ile anılmış, kendine ait birçok halk ezgisi de doğal olarak bu kültür merkezine miras olarak bırakılmıştır. 1954 yılında il olan Adıyaman, yapılan Türk Halk Müziğı derleme çalışmalarından ve saha araştırmalarından yeterince nasiplenememiştir. Nitekim Adıyaman’a ait birçok anonim halk müziğı eseri de Türk Halk Müziğı repertuarına kazandırılmadan zaman içerisinde unutulmaya yüz tutmuş veya yakın yörelerin halk müziğı külliyyatına dahil edilmiştir.” (Turhan, Akbıyık, 2012: 30)

Harfane toplantılarında çalınıp söylenen ezgilerin Türk müziğine de katkıları büyüktür. Bu toplantılarda geçmişten günümüze kadar gelen süreçte birçok türkü bestelenmiş, halk tarafından sevilip okunan bu eserler notaya alınmıştır. Adıyaman’ın il oluşundan sonraki dönemde bestelenip okunan eserler Adıyamanlı birçok ses sanatçısı tarafından söylenmiş, bu eserler korunmuş ve gelecek nesillere aktarılmaya çalışılmıştır. Günümüze yakın dönemde yeni bestelerin de yapılmasıyla Adıyaman yöresine ait ezgiler Türk Halk Müziğı repertuarında yerini almaya başlamıştır.

Harfane toplantılarında öncelikle yöreye ait uzun havalar, hoyratlar, gazeller; daha sonra ise aynı yöreye ait türküler seslendirilirdi. Bunlardan bazıları; Bugün Ben Yari Gördüm (hoyrat), Gözlerin Ceylana Benzer (uzun hava), Adıyaman Divanı (Bir Peri Gördüm), Havalar Ayaz Gelin Hanım, Gel Gülüm Gel Canım, Kaleden Kaleye Şahin Uçurdum, Eyvanına Vardım Eyvanı amur (Türkmen Gelini), , Dere Boyu Saz Olur, Gölbaşına Vardım Gülleri oktur, Bir Mektup Yazdırdım Durnalar Dizi

Dizi, Ay Doğar Aşar Gider gibi parçalarıdır. Bununla birlikte çevre illerin yöresel parçaları ve ülkenin sevilen yöresel parçaları bu gecede seslendirilirdi. Daha çok Gaziantep, Diyarbakır, Malatya, Elazığ, Şanlıurfa yörelerinden etkilenilmiş baskın olarak o yörelerden parçalar seslendirilmiştir. Bu gecede sadece türküler değil, katılımcıların isteğiyle ara ara ilahiler de seslendirilirdi. Gecenin ilerleyen saatlerinde ortamın eğlencesine uygun bir şekilde hareketli parçalar eşliğinde gece devam eder ve son bulurdu. (KK1, ... , KK14)

4.4.DÜZENLENEN TOPLANTILARDA ÇALINIP SÖYLENEN ESERLERİN MÜZİKAL ANALİZLERİ NASILDI?

Adıyaman halkı tarafından hemen herkes tarafından bilinen, Harfane gecelerinde çalınan, söylenen Adıyaman yöresine ait bazı eserler ve müzikal analizleri şu şekildedir;

Adıyaman Divanı (Bir Peri Gördüm Oturmuş Küşe-i Meyhanede)

ADİYAMAN DİVANI
(BİR PERİ GÖRDÜM OTURMUŞ KÜŞE-İ MEYHANEDE)

Yöresi: Adıyaman
Şiir: ?
Kaynak: Mehmet Kızılyaprak
(Kiraz'ın Oğlu)

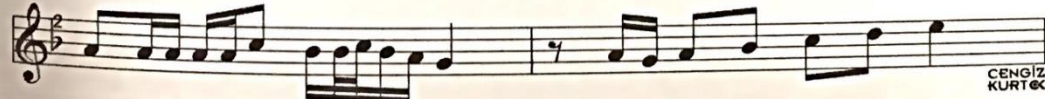
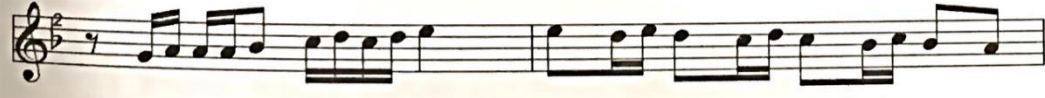
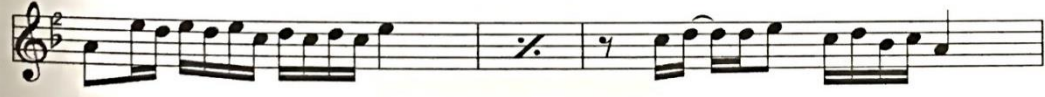
Derleyen: Mehmet Kızılyaprak
Notalayan: Salih Turhan

Şan altında, sazlar devamlı olarak bu ölçüyü tekrar eder:

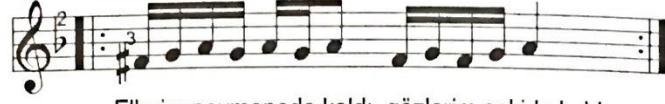
Bir peri gördüm, oturmuş küşe-i meyhanede
Şarkı söyler, mey içer ey suret-i rindânede

CENGİZ
KURTÖZ

Şan altında, sazlar devamlı olarak bu ölçüyü tekrar eder:

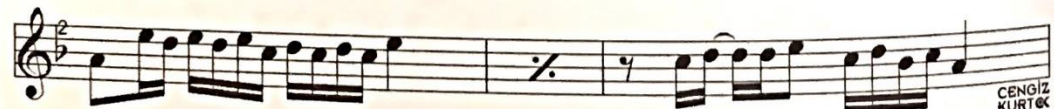
Ellerim peymanede kaldı, gözlerim sakide kaldı
Demedim mi uçacak göksümün kafesinden,
Bülbülüm bir gün uçacak demedim mi heyran...

Şan altında, sazlar devamlı olarak bu ölçüyü tekrar eder:

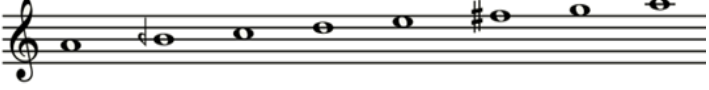

Aman Allah, aman Allah ne temaşadır,
Bu senin dürri kudretin, esrarın senin heyran...

CENGİZ
KURTEK

(Turhan- Akbıyık, 2012: 181)

Türkü Adı	Bir Peri Gördüm Oturmuş Kuşe-i Meyhanede
Karar Ses	La
Güçlü Ses	Mi
Değiştirici İşaretler	Sib 2 , (Fa# 2)
Makamı	Hüseyni Makamı
Ses Genişliği	8
Uslü	4/4
Metronom Hızı	 = 80
Ses Sırası	

Bir Peri Gördüm Oturmuş Kuşe-i Meyhanede türküsü;

- Yerinde (Dügâh perdesinde) Hüseyni beşlisine Hüseyni perdesinde Uşşak Dörtlüsünün eklenmesiyle oluşmuştur.
- Türkünün güçlü sesi (durak), dizinin beşinci sesi olan Mi notasıdır.
- Değişim olarak Sib 2 ve Fa# değiştirici işaretlerini almıştır.
- Dört dörtlük(4/4) ölçülerden meydana gelmiştir.
- Bu türküde her bir dörtlük nota, metronom değeri 80 olacak şekilde çalınmaktadır..

Havalar Ayaz Gelin Hanım

T R T MÜZİK DAİRESİ YAYINLARI
T H M REPERTUAR SIRA No: 2630
İNCELEME TARİHİ : 23_11_1984

YÖRESİ
ADİYAMAN

KİMDEN ALINDIĞI
MAHMUT ÇETİNKAYA

SÜRESİ :

HAVALAR AYAZ GELİN HANIM (KINA HAVASI)

DERLEYEN
MEHMET SESKE

DERLEME TARİHİ
8_7_1982

NOTAYA ALAN
MEHMET SESKE

HA VA LA RA YAZ GE LİN DA HA NI M
ÇA Ğİ RİN GE Lİ NİM KA DA ŞI Nİ

BU DA Bİ R MU RA Z GE LİN HA NİM
ÇEK Sİ N DÜ ĞÜ N A TİN BA ŞI Nİ

YAZ MA Sİ PEM BE N GE LİN LİK BE YA Z
A NA Sİ SİL Sİ N GÖ ZÜN YA ŞI Nİ

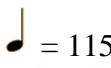

GİT GÜ LE GÜ LE GÜ LE GE Lİ NO LA SİN

A Dİ YA MA NE Lİ NE YU VA KU RA SİN

- 1 -
HAVALAR AYAZ GELİN HANIM
BUDA BİR MURAZ GELİN HANIM
YAZMASI PEMBE GELİNLİK BEYAZ
Bağ. GİT GÜLE GÜLE GÜLE GELİN OLASIN
ADİYAMAN ELİNE YUVA KURASIN.

- 2 -
ÇAĞIRIN GELİNİN KARDASINI
ÇEK SIN DÜĞÜN ATIN BAŞINI
ANASI SILSİN GOZÜN YAŞINI
Bağlantı.

(TRT Müzik Daire Yayınları THM Repertuarı)

Türkü Adı	Havalar Ayaz Gelin Hanım
Karar Ses	La
Güçlü Ses	Mi
Değiştirici İşaretler	Sib 2
Makam	Hüseyni Makamı
Ses Genişliği	7
Uslü	4/4
Metronom Hızı	
Ses Sırası	

Havalar Ayaz Gelin Hanım türküsü;

- La üzerine bir hüseyini beşlisi eklenerek meydana gelmiştir.
- Türkünün güçlü sesi (durak), dizinin beşinci sesi olan Mi notasıdır
- Değişim olarak Sib 2 değiştirici işaretini almıştır.
- Dört dörtlük (4/4) ölçülerden meydana gelmiştir.
- Bu türküde her bir dörtlük nota, metronom değeri 115 olacak şekilde çalınmaktadır.

Gel Gülüm Gel Canım (Vur Davulcu)

T R T MÜZİK DAİRESİ YAYINLARI
T H M REPERTUAR SIRA No : 2884
İNCELEME TARİHİ :

YÖRESİ
ADİYAMAN
KİMDEN ALINDIĞI
DOĞAN YILMAZTÜRK
SÜRESİ :

GEL GÜLÜM GEL CANIM (VUR DAVULCU)

DERLEYEN
İLHAN ERTEN

DERLEME TARİHİ
16.1.1985

NOTAYA ALAN
İLHAN ERTEN
22.4.1985

GEL GÜ — LÜM GE — L CA NİM SE Nİ SE VE REM Dİ LE — y
GİZ E — LÂ GÖ — Z LE RİN BEN Dİ Mİ YA KAR " " "

SA — RAM KOL LA — RI MA SEN SİZ Gİ DE RE — M
SE — V Dİ ĞİN A — L MA YAN CA NİN OAN Bİ KA — R

A — L CA — NİM FE — DA DIR SE NİN YO LU NA Dİ LE — y
GE — L SE — Nİ GA — ÇI RAM Bİ ZİM O VA YA " " "

A — Ğ LA — MA Sİ — L GÖ ZÜN VAL LA H Ö LU RE — M
BE — N SE — YEM E — L AL SİN BA NA KİM BA KA — R

VUR DA VUL CU VUR DA VU LU GÜMGÜM LE SİN Dİ LEY
" " " " " " " " " " " "

KIZ OĞ LA NI SEV MİŞ TİR YA BA NI NEY LE Sİ — N
" " " " " " DÜN YA MA LI " " " " " "

- 1 -

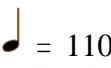

GEL GÜLÜM GEL CANIM SENİ SEYERİM DİLEY
SARAM KOLLARIMA SEN SİZ GİDEREM
AL CANIM FEDADIR SENİN YOLUNA DİLEY
AĞLAMA SİL GÖZÜN VALLAH ÖLÜREM

Bağla { VUR DAVULCU VUR DAVULU
GÜM GÜM GÜMLESİN DİLEY
KIZ OĞLANI SEVMİŞTİR
YABANI NEYLESİN (DÜNYA MALI NEYLESİN)

- 2 -

GİZ ELÂ GÖZLERİN BENDİMİ YAKAR DİLEY
SEVDİĞİN ALMAYAN CANINDAN BIKAR
GEL SENİ GAÇIRAM BİZİM OVAYA DİLEY
BEN SEVEM ELLER ALSIN BANA KİM BAKAR
Bağlantı.

(TRT Müzik Daire Yayınları THM Repertuarı)

Türkü Adı	Gel Gülüm Gel Canım (Vur davulcu)
Kara Ses	La
Güçlü Ses	Re
Değiştirici İşaretler	Sib 2
Makam	Uşşak Makamı
Ses Genişliği	5
Usulü	4/4
Metronom Hızı	
Ses Sırası	

Gel Gülüm Gel Canım (Vur davulcu) türküsü;

- La üzerine bir uşşak dörtlüsü eklenerek meydana gelmiştir.
- Türkünün güçlü sesi (durak), dizinin dördüncü sesi olan Re notasıdır
- Değişim olarak Sib 2 değiştirici işaretini almıştır.
- Dört dörtlük (4/4) ölçülerden meydana gelmiştir.
- Bu türküde her bir dörtlük nota, metronom değeri 110 olacak şekilde çalınmaktadır.

Türü Adı	Kaleden Kaleye Şahin Uçurdum
Kara Ses	La
Güçlü Ses	Re
Değiştirici İşaretler	Sib 2
Makam	Uşşak Makamı
Ses Genişliği	7
Uslü	4/4
Metronom hızı	 = 105
Ses Sırası	

Kaleden Kaleye Şahin Uçurdum türküsü;

- La üzerine bir uşşak dörtlüsü eklenerek meydana gelmiştir.
- Türkünün güçlü sesi (durak), dizinin dördüncü sesi olan Re notasıdır.
- Değişim olarak Sib 2 değiştirici işaretini almıştır.
- Dört dörtlük (4/4) ölçülerden meydana gelmiştir.
- Bu türküde her bir dörtlük nota, metronom değeri 105 olacak şekilde çalınmaktadır.

Eyvanına Vardım Eyvanı Çamur

www.neyzen.com

Eyvanına vardım eyvanı çamur

Yücel Müzik

- 1 -

Yöresi: Adıyaman
Kimden alındığı: Aziz Çiçek

Derleyen ve Notaya alan:
Mehmet Seske

SAZ

Ey va nı na var dı mey va
İ pek köy nek giy miş say na
Ey va nın da el van gül ler

nı ça mur o da sı na var dı mel le
di zin de sı ra lı ben le rü o mah
a çı yor ko ku su nu dört bir ya na

ri ha mur uy ku da nu yan mış göz le
yü zün de se vem de dim vaz geç mi yor
sa çı yor ne de dim de o yar ben den

ri mah mur Öm rüm de gör me dim böy le
na zin da
ka çı yor

ge li ni ge li ni ge lin ni türk men

Kaynak: TRT Müzik Dairesi Yayınları, THM Repertuar sıra no: 3269, İnceleme tarihi: 09.02.1989

ge li ni sa ra ma dım a ney gel gör

ha li mi SAZ

Metin
27.11.2010

*Eyvanına vardım eyvanı çamur
Odasına vardım elleri hamur
Uykudan uyanmış gözleri mahmur
Ömrümde görmedim böyle gelini*

*Bağlantı
Gelini gelini türkmen gelini
Saramadım aney gel gör halimi
Verem oldum aney gel gör halimi*

*İpek köynek giymiş ayna dizinde
Sıralı benleri o mah yüzünde
Sevem dedim vaz geçmiyor nazında
Ömrümde görmedim böyle gelini*

*Eyvanında elvan güller açıyor
Kokusunu dört bir yana saçıyor
Ne dedimde o yar benden kaçıyor
Ömrümde görmedim böyle gelini*

Türkü Adı	Eyvanına Vardım Eyvanı Çamur
Kara Ses	La
Güçlü Ses	Re
Değiştirici İşaretler	Sib – (Do#- Fa#)
Makam	Hicaz Makamı
Ses Genişliği	7
Uslü	4/4
Metronom Hızı	 = 115
Ses Sırası	

Eyvanına Vardım Eyvanı Çamur türküsü;

- La üzerine bir hicaz dörtlüsünün getirilmesiyle meydana gelmiştir.
- Türkünün güçlü sesi (durak), dizinin dördüncü sesi olan Re notasıdır.
- Değişim olarak Sib, Do# ve Fa# değiştirici işaretlerini almıştır.
- Dört dörtlük (4/4) ölçülerden meydana gelmiştir.
- Bu türküde her bir dörtlük nota, metronom değeri 115 olacak şekilde çalınmaktadır.

Gölbaşına Vardım Gülleri Çoktur

T R T MÜZİK DAİRESİ YAYINLARI
T H M REPERTUAR SIRA NO:3485
İNCELEME TARİHİ:15.4.1990

DERLEYEN
TRT MÜZ.DAİ.BŞK.
THM.MD.

YÖRESİ
ADİYAMAN-GÖLBAŞI

DERLEME TARİHİ

KİMDEN ALINDIĞI
RAGİP BİNZET

**GÖLBAŞINA VARDIM GÜLLERİ
ÇOKTUR**

NOTAYA ALAN
MEHMET SESKE

SÜRESİ:

(SAZ _____)

GÖLBA ŞI NA VARDIM GÜL LE_ Rİ_ ÇOK_ TUR
GÜZEL LERGE LİYOR SEVDİ ĞİM_ YOK TU_ R
ŞAL_ VAR LI GE_ Lİ_ N YALLAH FİS_ TAN LI GE_
Lİ_ N VAL_ LAH ÖL_ DÜR_ DÜN_ BE Nİ_

MÖZBULAK

GÖLBAŞINA VARDIM GÜLLERİ ÇOKTUR
GÜZELLER GELİYOR SEVDİĞİM YOKTUR

BAĞLANTI

ŞU DERENİN ALICINDAN BURCUNDAN
BANA GELSEN ÖLÜRMÜYDÜN ACINDAN

BAĞLANTI

GÖLBAŞINA VARDIM TREN DURUYOR
ANAM BENİ GURBET ELE YOLLUYOR
BAĞLANTI

SALVARLI GELİN YALLAH
FİSTANLI GELİN YALLAH
ÖLÜMÜYDÜN ACINDAN

(TRT Müzik Daire Yayınları THM Repertuarı)

Türkü Adı	Gölbaşına Vardım Gülleri Çoktur
Kara Ses	La
Güçlü Ses	Re
Değiştirici İşaretler	Sib 2
Makam	Uşşak Makamı
Ses Genişliği	7
Uslü	4/4
Metronom Hızı	 = 110
Ses Sırası	

Gölbaşına Vardım Gülleri Çoktur türküsü;

- La üzerine bir uşşak dörtlüsü eklenerek meydana gelmiştir.
- Türkünün güçlü sesi (durak), dizinin dördüncü sesi olan Re notasıdır.
- Değişim olarak Sib 2 değiştirici işaretini almıştır.
- Dört dörtlük (4/4) ölçülerden meydana gelmiştir.
- Bu türküde her bir dörtlük nota, metronom değeri 110 olacak şekilde çalınmaktadır.

Ay Doğar Aşar Gider

T R T MÜZİK DAİRESİ YAYINLARI
T H M REPERTUAR SIRA No: 2859
İNCELEME TARİHİ : 31.10.1986

YÖRESİ
ADİYAMAN . GÖLBAŞI

KİMDEN ALINDIĞI
MEHMET SESKE
SÜRESİ :

DERLEYEN
MEHMET SESKE

DERLEME TARİHİ

AY DOĞAR AŞAR GİDER

NOTAYA ALAN
MEHMET SESKE

A _ Y DO ĞAR A ŞA _ R Gİ DE _ R Gİ _ Z LAR MA RA ŞA Gİ DER
Bİ RE Lİ _ M VAR KO _ Y NUN DA Bİ RE LİM BO ŞA Gİ DER
HO RA DA GE LİN NE Dİ YO _ N HO RA DA GE LİN NE Dİ YO _ N
SÖY LÜ YOM SÖY LE Mİ YO _ N DA HA DA BA NA NE Dİ YO _ N

- 1 -
AY DOĞAR AŞAR GİDER
GİZLER MARAŞA GİDER
BİRELİM YAR KOYNUNDA
BİRELİM BOŞA GİDER
HORADA GELİN NE DİYON
Bağlantı { HORADA GELİN NE DİYON
SÖYLÜYOM SÖYLEMİYON
DAHADA BANA NE DİYON

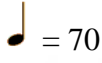

- 2 -
KARŞIDIR EYLERİ
YAVILIR DEVELERİ
OTURMUŞ KOYUN SAĞAR
TERLEMİŞ SİNELERİ
HORADA GELİN NE DİYON
Bağlantı

- 4 -
KARŞIDA KOYUN KUZU
KOYUNA VERİN TUZU
KOYUN NEYLESİN TUZU
BEKARA VERİN KIZI
HORADA GELİN NE DİYON
Bağlantı

- 3 -
SU GELİR DAŞA DEĞER
KİRPİKLER KAŞA DEĞER
YARDAN BİR NEME GELMİŞ
AZİDİR BAŞA DEĞER
HORADA GELİN NE DİYON
Bağlantı

- 5 -
HAN İSİKTİR İŞİKTİR
DAM DAMA DOLAŞIKTIR
ÇOK NAZLANMA KAYNANA
KIZIN DA BANA AŞIKTIR
HORADA GELİN NE DİYON
Bağlantı

(TRT Müzik Daire Yayınları THM Repertuarı)

Türkü Adı	Ay Doğar Aşar Gider
Kara Ses	La
Güçlü Ses	Re
Değiştirici İşaretler	Sib 2
Makam	Uşşak Makamı
Ses Genişliği	7
Usulü	4/4
Metronom Hızı	
Ses Sırası	

Ay Doğar Aşar Gider türküsü;

- La üzerine bir uşşak dörtlüsü eklenerek meydana gelmiştir.
- Türkünün güçlüsü (durak), dizinin dördüncü sesi olan Re notasıdır.
- Değişim olarak Sib 2 değiştirici işaretini alıştır.
- Dört dörtlük (4/4) ölçülerden meydana gelmiştir.
- Bu türküde her bir dörtlük nota, metronom değeri 70 olacak şekilde çalınmaktadır.

Bir Mektup Yazdırdım

TRT MÜZİK DAİRESİ YAYINLARI

THM REPERTUAR SIRA No: 2272

İNCELEME TARİHİ:

YÖRESİ:

ADIVAMAN

KİMDEN ALINDIĞI:
RACİP BİNZAT

SÜRESİ: ♩ = 69

DERLEYEN:

DERLEME TARİHİ:

NOTAYA ALAN:

BİR MEKTUP YAZDIRDIM

BİR MEKTUP YA Z DIR DIM A NAM UR FA LI KI ZI NA
HAS TA HA NE Ö NÜ A NAM MERMER DÖ ŞE Lİ

ZA LI MIN KI ZI A NAM BAK MAZ YÜ ZÜ ME
DOK TOR LAR GE Lİ YOR A NAM E Lİ Şİ ŞE Lİ

BAK MAZ YÜ ZÜ ME A NAM DU YA RI SE A NAM
E Lİ Şİ ŞE Lİ ÜÇ GÜN OL DU BEN BU A NAM

VU RUR Dİ Zİ NE Dİ NEN Nİ NEN Nİ
DER DE DÜ ŞE Lİ " " " " "

ES ME RİM NEN Nİ AS KE RİM NEN Nİ
" " " " " " " " " "

— 1 —

BİR MEKTUP YAZDIRDIM (ANAM) URFALI KIZINA
ZALIMIN KIZI (ANAM) BAKMAZ YÜZÜME BAKMAZ YÜZÜME
ANAM DUYAR İSE (ANAM) YURUR DİZİNE
Dİ NEN Nİ NEN Nİ ASKERİM NEN Nİ

— 2 —

HASTAHANE ÖNÜ (ANAM) MERMER DÖŞELİ
DOKTORLAR GELİYOR (ANAM) ELİ ŞİŞELİ ŞİŞELİ
ÜÇ GÜN OLDU BEN BU (ANAM) DERDE DÜŞELİ
Dİ NEN Nİ NEN Nİ ESMERİM NEN Nİ ASKERİM NEN Nİ

— 3 —

BİR MEKTUP YAZDIRDIM (ANAM) DÖRT UCU KARA
KÜNYEMİZ VERİLDİ (ANAM) KARAKOLLARA KARAKOLLARA
ANAM DUYAR İSE (ANAM) DÜŞER YOLLARA
Dİ NEN Nİ NEN Nİ ESMERİM NEN Nİ ASKERİM NEN Nİ

(TRT Müzik Daire Yayınları THM Repertuarı)

Türkü Adı	Bir Mektup Yazdırdım
Kara Ses	La
Güçlü Ses	Mi
Değiştirici İşaretler	Sib 2
Makam	Hüseyni Makamı
Ses Genişliği	7
Uslü	4/4
Metronom Hızı	
Ses Sırası	

Bir Mektup Yazdırdım türküsü;

- La üzerine bir hüseyni beşlisi eklenerek meydana gelmiştir.
- Türkünün güçlü sesi (durak), dizinin beşinci sesi olan Mi notasıdır.
- Değişim olarak Sib 2 değiştirici işaretini almıştır.
- Dört dörtlük (4/4) ölçülerden meydana gelmiştir.
- Bu türküde her bir dörtlük nota, metronom değeri 70 olacak şekilde çalınmaktadır.

Dere Boyu Saz Olur

T R T MÜZİK DAİRESİ YAYINLARI
T H M REPERTUAR SIRA No: 2858
İNCELEME TARİHİ : 31_10_1986

YÖRESİ
ADİYAMAN

KİMDEN ALINDIĞI
MEHMET SESKE

SÜRESİ :

DERLEYEN
MEHMET SESKE

DERLEME TARİHİ

DERE BOYU SAZ OLUR

NOTAYA ALAN
MEHMET SESKE

DE RE BO YU SA ZO LU R GÜ LA ÇI LI R YA ZO LUR
BEN YA RI ME GÜLDE ME M GÜ LÜN ÖM RÜ A ZO LUR
HA ZA L HA ZA L SE NET TİN Dİ Lİ MI LÂL uysal

- 1 -

DERE BOYU SAZ OLUR
GÜL ACILIR YAZ OLUR
BEN YARİME GÜL DEMEM
GÜLÜN ÖMRÜ AZ OLUR
Bağlantı { HAZAL HAZAL SEN ETTİN DİLİMİ LÂL
HAZAL HAZAL GEL KIRIK GÖNLÜMÜ AL

- 2 -

DERE BOYU BAHCALAR
YAR OTURMUS SAZ CALAR
O YARIN KASI GÖZÜ
YÜREĞİMİ PARÇALAR
Bağlantı

- 3 -

DERE BOYU PITIRAK
MİNDER GETİR OTURAK
SEN BENİ AL BEN SENİ
BU SEVDADAN KURTULAK
Bağlantı

(TRT Müzik Daire Yayınları THM Repertuarı)

Türkü Adı	Dere Boyu Saz Olur
Kara Ses	La
Güçlü Ses	Re
Değiştirici İşaretler	Sib 2
Makam	Uşşak Makamı
Ses Genişliği	4
Uslü	4/4
Metronom Hızı	
Ses Sırası	

Dere Boyu Saz Olur türküsü;

- La üzerine bir uşşak dörtlüsü eklenerek meydana gelmiştir.
- Türkünün güçlü sesi (durak), dizinin dördüncü sesi olan Re notasıdır.
- Değişim olarak Sib 2 değiştirici işaretini almıştır.
- 12/8'lik ölçülerden meydana gelmiştir.
- Bu türküde her bir sekizlik nota, metronom değeri 80 olacak şekilde çalınmaktadır.

Durnalar Dizi Dizi (Dilan)

T R T MÜZİK DAİRESİ YAYINLARI
T H M REPERTUAR SIRA NO:3406
İNCELEME TARİHİ: 19.4.1990

DERLEYEN
BİLÂL ERCAN

DERLEME TARİHİ

YÖRESİ
ADİYAMAN

KİMDEN ALINDIĞI
MUSTAFA ERCAN

DURNALAR DİZİ DİZİ (DİLAN)

NOTAYA ALAN
BİLÂL ERCAN

SÜRESİ:

DUR NA LAR Dİ Zİ Dİ Zİ
A ŞAR DA Ğİ DE Nİ Zİ
U ÇUN SI LA MA DOĞ RU
Dİ LA NİM BEK LER Sİ Zİ
GEL GEL DE DİM Dİ LA NİM
BEN YO LU NA GUR BA NİM

DURNALAR DİZİ DİZİ
(SAYFA-2)

SE Nİ A LIR GA ÇA RIM
VER MEZ SE A NAN HA NIM

M. ÖZBULAK

-1-
DURNALAR DİZİ DİZİ
AŞAR DAĞI DENİZİ
UÇUN SILAMA DOĞRU
DİLANİM BEKLER SİZİ
—BAĞLANTI—

-3-
AY DOĞAR YÜCELERE
GÜN DOĞAR GECELERE
AYRILIK ÇOK SÜRERSE
HALİMİZ NİCELERE
—BAĞLANTI—

-2-
ŞALVARINDA DÜĞÜMÜ
ELİNDEKİ DÜĞÜMÜ
DİLANİM NERDE GÖRDÜN
BİR KERE GÜLDÜĞÜMÜ
—BAĞLANTI—

-4-
DUT AĞACI BURULUR
DİBİNDE SU DURULUR
ELLER DİLAN DEDİKÇE
BENİM BOYNUM BURULUR
—BAĞLANTI—

—BAĞLANTI—

GEL GEL DEDİM DİLANİM
BEN YOLUNA GURBANIM
SENİ ALIR GAÇARIM
VERMEZSE ANAN HANIM

(TRT Müzik Daire Yayınları THM Repertuarı)

Türkü Adı	Durnalar Dizi Dizi
Kara Ses	La
Güçlü Ses	Re
Değiştirici İşaretler	Sib 2
Makam	Uşşak Makamı
Ses Genişliği	4
Uşulü	4/4
Metronom Hızı	
Türkünün Ses Dizisi	

Durnalar Dizi Dizi türküsü;

- La üzerine bir uşşak dörtlüsü eklenerek meydana gelmiştir.
- Türkünün güçlü sesi (durak), dizinin dördüncü sesi olan Re notasıdır.
- Değişim olarak Sib 2 değiştirici işaretini almıştır.
- Dört dörtlük (4/4) ölçülerden meydana gelmiştir.
- Bu türküde her bir dörtlük nota, metronom değeri 115 olacak şekilde çalınmaktadır.

İncelediğimiz on adet türkünün genel müzikal analizi şu şekildedir.

ŞARKI ADI	GÜÇLÜ SESİ	KARAR SESİ	TON/MAKAM DURUMU	ÖLÇÜ SAYISI	METRONOM DEĞERİ	SES ARALIĞI
Bir Peri Gördüm Oturmuş Kuşe-i Meyhanede	Mi	La	Hüseyni	4/4	Andante	8'li
Havalar Ayaz Gelin Hanım	Mi	La	Hüseyni	4/4	Moderato	7'li
Gel Gülüm Gel Canım (Vur davulcu)	Re	La	Uşşak	4/4	Andante	5'li
Kaleden Kaleye Şahin Uçurdum	Re	La	Uşşak	4/4	Andante	7'li
Eyvanına Vardım Eyvanı Çamur	Re	La	Hicaz	4/4	Moderato	7'li
Gölbaşına Vardım Gülleri Çoktur	Re	La	Uşşak	2/4	Moderato	7'li
Ay Doğar Aşar Gider	Re	La	Uşşak	4/4	Adagio	7'li
Bir Mektup Yazdırdım	Mi	La	Hüseyni	4/4	Adagio	7'li
Dere Boyu Saz Olur	Re	La	Uşşak	12/8	Andante	4'lü
Durnalar Dizi Dizi	Re	La	Uşşak	4/4	Moderato	4'lü

İncelenen türkülerin genel müzikal analizi değerlendirildiğinde;

- Altı türkünün Türk müziğine ait Uşşak makamında bestelendiği görülmektedir.
- Üç türkünün Türk müziğine ait Hüseyni makamında bestelendiği görülmektedir.
- Bir türkünün ise Türk müziğine ait Hicaz makamında bestelendiği görülmektedir.
- Tempo değerleri dikkate alındığında Andante, Moderato ve Adagio arasında değişkenlik gösteren tempo değerleri mevcuttur.

- Eserlerde kullanılan ses aralıkları ise 4'lü ve 8'li ses aralığı arasında değişkenlik göstermektedir.
- İncelenen eserler Türk Halk Müziği formunda en sık kullanılan makamlardan oluşmaktadır.

4.5. HARFANE ADIYLA DÜZENLENEN TOPLANTILARDA HANGİ YEMEKLER YAPILIP YENİRDİ, YEMEK YENİRKEN MÜZİK YAPILMAYA DEVAM EDER MİYDİ?

Harfane öncelikle dayanışma yardımlaşma toplantısı olduğu için yenecek yemeğin malzemeleri gelen misafirler tarafından karşılanırdı. Herkes evinde olan bir malzemeyi getirir, misafir gidilen evin kadınları bu malzemelerle yemek hazırlar. Adıyaman'ın atıştırmalık yöresel yemeği olan Çiğköfte yapılır ikram edilir.

‘Yemek olarak, sohbetin bir bölümünde Etlı Küfde (çiğ köfte) ikram edilir, isteğe ve katılan kişilerin zevkine göre Kelle Yemeği yapılır yenirdi. Tatlı olarak; Kedeyif (kadayıf), Paklava (Baklava), Sedırazam Sucuğu, Tene Helvası, Topah Helvası, Şıllık ve atıştırmalık olarak Leblebi, Ceviz, Bastık (Pestil), Kesme, Kuru üzüm gibi tatlılardan her ev sahibi kendi imkanları ölçüsünde ikramda bulunur.’ (KK1- ...- KK14)

Bu toplantılarda Adıyaman'a ait yöresel yemeklerin tatlıların yenmesi, o yörenin yemek kültürünün korunmasını ve devamlılığını sağlamıştır. Yeni neslin yetişmesiyle unutulmaya yüz tutmuş örf, adet, gelenek, göreneklerimiz, yapılan bu küçük çaplı toplantılarda bir nebze olsun kendini ayakta tutmaya çalışmaktadır.

Harfane toplantılarında bir yandan yemek ikramı yapılırken bir yandan da hafif hafif müziğe devam edilir. Bir görev paylaşımı olduğu için yemeği yapanlar, dağıtanlar, müzik yapanlar ayrı kişilerdir. O gün için ağır yemek seçilmişse eğer topluca herkes aynı şeyle uğraşır, işin daha çabuk bitmesi sağlanırdı. (KK1- ... - KK14)

Yemek ikramının yapıldığı vakitlerde, çalınan söylenen müziğin devam etmesi ortamdaki çalıp söyleyen kişiler için olumsuz bir durum yaratabilir. Bu tarz toplantılarda yapılan müziğin topluluk tarafından dinlenmemesi gibi bir durum söz konusu olabilir. Bu yüzden yemek ikramı yapılırken veya yemek yenilirken müziğin yapılmaması daha iyi olur. (KK1- ... -K14)

Yapılan Harfane toplantılarında yemek yenirken müzik yapılması bir nevi alıp söyleyenler için saygısızlık olabilir. Çünkü alıp söyleyen kişiler sadece müzik yapsınlar diye toplantıya katılmazlar. Halk içinden, esnaflardan toplantıya katılanlar gönüllü olarak müzik ve eğlence yaparlardı.

Son dönemlerde yapılan toplantılar bu gelenekte biraz değişime neden olmuş ve daha çok ticari bir toplantıya dönmeye başlamıştır. Artık gönüllü alıp söyleyen kişiler belirli bir ücret karşılığında geceye katılır, ücretini alıp gitmektedirler.

Toplantılarda yapılıp yenilen yiyecekler şunlardır;

- Etli Kfde (iğkfte)
- Kedeyif (Kadayıf)

Paklava (Baklava)

Sedirazam Sucuğu

Tene Helvası

Topah Helvası

Şıllık

Leblebi

Ceviz

Kuru Üzüm

Bastık (Pestil)

Kesme

4.6. HARFANE ADIYLA DÜZENLENEN TOPLANTILARDA KADIN OYNATMA VAR MIYDI?

Harfane geleneğinde kadın oynatma denen bir uygulama görülmemektedir. Daha çok ailevi bir ev ortamında gerçekleştiği için bu tarz uygulamalar geleneğe ters düşmektedir. (KK1, ... ,KK8)

Harfane toplantılarında müzik, eğlence, yardımlaşma, bilgi edinme, bazı toplantılarda katılan kişilere göre alkol alınır. Ama bu toplantılarda hiçbir şekilde kadın oynatma gibi bir eğlence olmadı. Atalardan gelen bir gelenek nasıl geldiyse öyle devam etmeye çalışıyor. Çünkü Adıyaman'ın örf ve adetlerinde böyle bir durum olması halk tarafından yanlış karşılanır.(KK11, KK10, KK9)

Adıyaman ili genel olarak örf ve adetlerine sahip çıkan ve onları devam ettirmeye çalışan bir halk yapısına sahiptir. Daha çok muhafazakar bir yapı olduğu için eğlencelerde kadın oynatma gibi halka ters düşecek durumlardan kaçınılır. Adıyaman'da birçok dine, ırka mensup kişiler de yaşamını devam ettirir ve halk arasında herhangi bir kötü geçim sıkıntısı olmaz.

Bunun dışında Harfane toplantıları eğlencenin dışında dini sohbet ve ilim konularının konuşulduğu toplantıları olarak da yapılmış ve bu yüzden böyle bir şeyin olması söz konusu dahi olmamıştır.

4.7. HARFANE ADIYLA DÜZENLENEN TOPLANTILARDA HANGİ OYUNLAR OYNANIRDI?

Adıyaman halkı, geçmişten gelen, birçok kişi tarafından bilinen bazı oyunların dışında çok fazla oyun kültürüne sahip değildir. Erkeklerin kendi aralarında toplandığı vakitlerde kalıplaşmış birkaç oyun oynanırdı. Günümüzde yapılan toplantılarda bu oyunlar artık oynanmamakta ve bu oyunların isimleri bile neredeyse hatırlanmamaktadır. Bu oyunları hatırlayanlar ve nasıl olduğunu bilenler ise halk içinde yaşça büyük kişilerdir. (KK1, KK2, KK3, KK4, KK7, KK8, KK9)

“Muhabbet koyulaştıkça arada sesi güzel olan kişiler tarafından gazeller ve maniler söylenir, yanık türküler, uzun havalar ve şiirler okunur; ‘Yüzük Oyunu’ ve ‘Yoh Dememe’ oyunu gibi oyunlar oynanır, hikâye ve masallar anlatılır. Hikâye ve masal anlatımına ise ‘Heket Söleme’ denilir.(Yağınlı, 2013: 211)

Söz konusu adı geçen oyunlardan ‘yüzük oyunu’ şu şekilde oynanır;

Harfaneye iştirak eden kişi sayısınca boş kahve fincanı bir tabağın içine ters çevrilmiş ve içerinden bir tanesinin içine yüzük konulmuş şekilde getirilir, sırayla herkes bir fincanı aar. Kimin fincanının altında yüzük bulunursa o kişiye o gecenin masraflarından karşılama cezası verilir. Birkaç defa tekrar eden bu oyunda iki kere arka arkaya bu yüzüğü bulan kişi gecenin en şanssız olup ceza ile birlikte oyun dışı kalır. Ayrıca, daha oyunun başında ilk fincan kaldırıldığında hemen yüzüğü bulan kişi de gecenin en şanssızlarından olurdu ve bu duruma “gldeste” denilmesinin yanında bu kişiye iki kat ceza kesilirdi.

‘Yoh dememe’ oyunu ise şu şekilde oynanır;

Harfane toplantısına katılan kişiler birbirlerine değişik ve karışık sorular sorarlar, bu sorulara karşılık olarak ‘evet’, ‘he’ gibi cevaplar verilebilir ama bunların yerine ‘yoh’ derse o kişiye gecenin masraflarından karşılama cezası kesilir. (Yağınlı, 2013: 211)

4.8. HARFANE ADIYLA DÜZENLENEN TOPLANTILAR NE ZAMAN BAşLAR, HANGİ SIRALAMA İLE ETKİNLİKLER OLUşUR VE NE ZAMAN BİTERDİ?

“Harfane toplantıları haftanın en müsait olan tatil günlerinde yapıldığı için, gece boyu rahat rahat oturup sohbetler edilir, şarkılar türküler söylenir ve bu eğlence bazen sabaha kadar devam ederdi.” (KK5, KK6, KK10, KK11)

Yapılan bu toplantılar genelde hafta iini hafta sonuna bağlanan akşamlardan gecenin ilerleyen saatlerine kadar devam ederdi. Akşam vakitlerinde yapılan iğkfte (etli kfde) ile yemek saatinde başlardı. Veya hafta sonunun gün içinde gündüz vaktinde hava şartlarının uygun olduğu zamanlarda bağ veya bağ evlerinde açık havada toplantılar gerçekleşirdi.

nce hazırlıklar yapılır, yemekler yenirdi. Yemekten sonra muhabbet eşliğinde çay ve kahve ikramı olurdu. Muhabbetin ilerleyen kısımlarında yavaş yavaş müzik faslına geçilir, gönüllü olarak toplantıya katılan herkes kendince parçalar seslendirirlerdi. Daha sonra yöreye ait yiyecekler tatlılar ikram edilirdi. Bu sırada ilim sahibi kişiler sohbet etmeye başlar ve toplantıya katılan kişiler sadece eğlenmiş olmaz hemen her konuda yapılan sohbetler sayesinde bilgi sahibi de olurlardı. Muhabbetlerden sonra toplantıya heyecan katmak amacıyla ‘yüzük oyunu’, ‘heket söyleme’, ‘yoh dememe’ gibi bazı oyunlar oynanır ve eğlenilirdi.

Yapılan bu toplantılar yemeklerin, tatlıların, müzikli eğlencenin, muhabbetin, oyunların ardından gecenin geç saatlerinde sona erirdi.

Bu toplantılar sadece erkekler arasında yapıldığı için gecenin geç saatlerine kadar yapılması, toplantılara bayanların eşlik edememesi gibi durumlara yol açmış olabilir. Burada, bayanların sosyal yaşamdan kopukluğunun olduğunu söyleyebiliriz.

4.9. HARFANE ADIYLA DÜZENLENEN TOPLANTILARIN ADIYAMAN TOPLUMUNA SOSYOLOJİK ETKİLERİ NASILDIR?

Tarih boyunca toplumlar örf, adet ve gelenekleriyle iç içe yaşamışlar ve bu yaşayışlarını kültürel farklılıkların getirdiği özelliklerle devam ettirmişlerdir. Her toplum kendisinden önceki toplumlarda veya nesillerinde var olan gelenekleri, görgüleri, kuralları birbirlerine aktararak varlıklarını sürdürmüşlerdir. Toplumların gelenek yapılarındaki sanatsal faaliyetler, eğlence faaliyetleri ve buna benzer bir çok faaliyet, bu toplumların yaşamlarıyla ayrı düşünülmemeyeceği gibi, geçmişten günümüze ve geleceğe toplumlar arasında bir köprü görevi görmektedir.

Adıyaman tarihine bakıldığında, Adıyaman ili uzun bir tarihi geçmişe ve bu geçmişin biriktirdiği geniş bir kültüre sahiptir. Adıyaman'ın müzik kültürüne bakıldığında ise geçmişten günümüze süregelen bir geleneğin izleri görülmektedir ve bu müzik kültürü Adıyaman toplumunun yaşam şartlarına bağlı olarak toplumdan bağımsız olmaksızın kendini yaşatmaya devam etmektedir.

“Günümüzde icra edilen pek çok müzik türünün belli müzik geleneklerine dayandığını daha ilk bakışta fark edebiliriz. Bu gelenekler müziğin öğretim, aktarım ve icrasının nasıl olacağını belirlemekle kalmaz müzikle dinleyici kitlesi arasındaki ilişkileri ve inşa edilen anlam dünyasını da şekillendirir. Müzik geleneklerine atıf yapmaksızın ve onlardan faydalanmaksızın müzikle ilişki kurmak hemen hemen imkansızdır.” (Ayas, 2015: 209)

Ayas'ın da dediği gibi Adıyaman ilinin müzik geleneği de geçmişte ortaya çıkan belli bir müzik geleneğine dayanmaktadır. Bu müzik geleneği Adıyaman toplumu tarafından benimsenmiş ve geçmişten günümüze değişimlere uğramışsa da gelenekten kopmamıştır. Adıyaman halkı bu geleneği birbirlerinden devralarak sürdürmeye devam etmektedir. Adıyaman'da geçmişten günümüze kadar ulaşmış bir müzikli toplantı olan Harfane toplantıları, Adıyaman toplumu için önemli bir yere sahiptir. Adıyaman halkı örf, adet ve geleneklerini devam ettirebilme çabası içinde bu

toplantıları yaşam standartları doğrultusunda geçmişten geldiği gibi geleceğe aktarmaya çalışmaktadır.

Düzenlenen bu toplantılarda bestelenip çalınan, söylenen türküler, ağıtlar, gazeller halkın acılarını, özlemlerini, sevinçlerini yansıtmaktadır. Yöreye ait bestelenen türküler unutulmamak adına bu toplantılarda sıklıkla söylenir, yeni nesillere de gelenek aktarımı sağlanmaya çalışılır. Bir yandan halk bu toplantılarda yöreye ait beste çalışmaları da yaparak Adıyaman'ın müzik kültürüne katkı sağlamaya çalışmaktadır. (KK1-KK2-KK3-KK4)

Yardımsaverliğıyle de bilinen Anadolu insanı bu toplantılarda da kendini belli etmektedir. Günümüzde Harfane toplantıları daha çok eğlence amaçlı yapılsa da, bu toplantıların gelenekte var olmasındaki ilk amaç esnaflar arasında yardımlaşma çabasıdır. Bu çaba doğrultusunda halk arasındaki sosyal bağlar daha da kuvvetlenmiş ve bu davranışlar Harfane toplantıları sayesinde yeni nesillere örnek teşkil etmiştir.

Bu bilgiler doğrultusunda Harfane toplantılarının Adıyaman toplumuna sosyolojik etkilerinin nasıl olduğu da ortaya çıkmaktadır. Adıyaman toplumu gelenek göreneklerini, kültürel mirası bu toplantılar sayesinde kendi çabalarıyla, sosyal şartların elverdiği doğrultuda ayakta tutmaya çalışmaktadır.

BEŞİNCİ BÖLÜM

SONUÇ VE ÖNERİLER

Bu bölümde, araştırma içerisindeki bulgulardan ve yorumlardan elde edilmiş sonuçlar ve bunlara ilişkin geliştirilmiş öneriler yer almaktadır. Sonuçlar alt problemlerin sırasına göre oluşturulmuştur.

5.1. SONUÇLAR

5.1.1. Harfane adıyla düzenlenen toplantılar hangi amaç için ortaya çıkmıştır? Alt problemine ilişkin sonuçlar

Bu toplantıların birden fazla amacı vardı. Öncelikle tek gayeleri sadece eğlenmek, kafa dağıtmak, sohbet muhabbet etmek değildi. Bunların yanında bir diğer amaç esnafın kendi imkânları doğrultusunda birbirlerine yardım etmeleriydi. Başka bir amaç ise gündemin haberlerini, olaylarını, sıkıntılarını ve sorunlarını bir araya gelerek tartışıp çözüme ulaştırabildiklerini çözüme ulaştırmaktı.

5.1.2. Harfane adıyla düzenlenen toplantılarda hangi müzik aletleri kullanılırdı? Alt problemine ilişkin sonuçlar

Kaynak kişiler ile yapılan görüşmeler ve katılımlı gözlemler sonucunda Harfane Sıra Gecesi toplantılarında genel olarak bağlama, tambur, saz, cura, keman, kaval, ud, vürmalı çalgılardan davul, darbuka, zilli tef, bendir gibi çalgıların kullanıldığı tespit edilmiştir.

5.1.3. . Harfane adıyla düzenlenen toplantılarda hangi tarz parçalar çalınıp söylenirdi ve eser dizilimi nasıl olurdu? Alt problemine ilişkin sonuçlar

Yapılan katılımlı gözlemler sonucunda Harfane Sıra Gecesi toplantılarında hangi tarz parçalar çalınıp söylenirdi, nasıl bir eser dizilimi, nasıl bir gidişat olduğu araştırmalar sonucunda tespit edilmiştir. Öncelikli ağır havalar ve uzun havalardan başlayan sıralama, ilerleyen saatlerde yöreye ait hareketli parçalara doğru devam etmektedir. Bu parçaların aralarında bazı deyişler, kasideler ve gazeller de okunurdu.

5.1.4. Düzenlenen toplantılarda çalınıp söylenen eserlerin müzikal analizleri nasıldı? Alt problemine ilişkin sonuçlar

Yapılan görüşme soruları ile Harfane toplantılarında çalınıp söylenen eserlerin isimleri ve sıralaması belirlenmiş, bu eserlerin kaynak ve literatür tarama tekniği ile müzikal analizleri araştırmaya eklenmiştir.

5.1.5. Harfane adıyla düzenlenen toplantılarda hangi yemekler yapılıp yenirdi, yemek yenirken müzik yapılmaya devam eder miydi? Alt problemine ilişkin sonuçlar

Yapılan katılımlı gözlemler sonucunda Harfane Sıra Gecesinde misafirlere hangi yemeklerin tatlıların ve çerezlerin ikram edildiği tespit edilmiştir. Bu yemek ve tatlılar genellikle yörenin geçmişten günümüze kadar coğrafi ve ekonomik imkanları doğrultusunda yaptıkları yöresel yiyeceklerdir.

Yapılan katılımlı gözlemler sonucunda yemek ikramı yapılırken eğlenceye devam edildiği tespit edilmiştir. Tespit edilen bir diğer husus ise yapılan iş çeşitliliğine göre değişen görevlendirmelerdir. Yapılacak olan ikramlar zor ve kalabalıkla daha kolay yapılacak bir yemek ise, eğlence durur yemek işi bittikten sonra tekrar eğlenceye kalındığı yerden devam edilirdi.

5.1.6. Harfane adıyla düzenlenen toplantılarda kadın oynatma var mıydı? Alt problemine ilişkin sonuçlar

Edinilen bilgilere göre Harfane Sıra Gecelerinde kadın oynatma geleneğinin kesinlikle olmadığı, kadın oynatma gibi bir durumun örf ve adetlere ters düştüğü, kaynak kişilerle yapılan görüşme soruları ile tespit edilmiştir.

5.1.7. Harfane adıyla düzenlenen toplantılarda hangi oyunlar oynanırdı? Alt problemine ilişkin sonuçlar

Edinilen bilgilere göre Harfane Sıra Gecesi boyunca oynanan oyunların ne olduğu ve nasıl oynandığı tespit edilmiştir.

5.1.8. Harfane adıyla düzenlenen toplantılar ne zaman başlar, hangi sıralama ile etkinlikler oluşur ve ne zaman biterdi? Alt problemine ilişkin sonuçlar

Yapılan gözlem ve kaynak kişilerden edinilen bilgilere göre Harfane Sıra Gecelerinin ne zaman başladığı, hangi sıralama ile devam ettiği, yapılma süresi ve

toplantının ne zaman sona erdiği tespit edilmiştir. Programlar genel olarak akşam yemeğinden sonra gece yarısına kadar veya sonraki günün tatil olmasından dolayı bazı günler sabaha kadar devam etmektedir.

5.1.9. Harfane adıyla düzenlenen toplantıların Adıyaman toplumuna sosyolojik etkileri nasıldır? Alt problemine ilişkin sonuçlar

Yapılan gözlem ve kaynak kişilerden alınan bilgiler doğrultusunda Harfane toplantılarının Adıyaman toplumuna sosyolojik etkileri tespit edilmiştir. Bu toplantılar Adıyaman halkı tarafından onların kültürel, sosyal, coğrafik ve ekonomik şartlar doğrultusunda şekillenmiştir. Harfane toplantılarının sosyolojik unsurlar bakımından Adıyaman halkına etkilerinin nasıl olduğu, onlara kültürel, sosyal neler kazandırdığı tespit edilmiştir.

5.2. ÖNERİLER

Bu araştırmanın sonuçları doğrultusunda başka araştırmalara da ışık tutması amacıyla geliştirilen öneriler aşağıda yer almaktadır.

Araştırma konusu olan Adıyaman Harfane Geleneği, Adıyaman ilinin kültürel tanıtımına, Adıyaman'ın müzikal yönlerine, gelenek göreneklerin yaşatılmasına katkı sağlayacağı gibi bu katkıdan, başka araştırmacılarında faydalanması gereklidir. Bir yandan da bu araştırma konusunun Adıyaman'da ilk defa incelenmesi, kültürel mirasın korunması ve kalıcılığının sağlanması için gereklidir.

KAYNAKÇA

I. BASILI KAYNAKLAR

- ADİYAMAN İL KÜLTÜR VE TURİZM MÜDÜRLÜĞÜ, (2005). Adıyaman turizm rehberi. Adıyaman. Adıyaman İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü Yayınları.
- ADİYAMA İL YILLIĞI, (1973). *Cumhuriyetin 50. Yılı*. Adıyaman.
- AD-TALYA DERGİSİ, *Antalya Adıyamanlılar Sosyal Yardımlaşma Ve Dayanışma Derneği*, Yıl 2018 Sayı 2
- AK, A.Ş. (2002). *Türk Musikisi Tarihi*. Ankara: Akçağ Yayınları.
- AYAS, G. (2015). *Müzik Sosyolojisi*. İstanbul: Doğu Kitapevi-127, Sosyologca Kitaplar Dizisi -57
- ÇAĞLAYAN, A. *Adıyaman Tarihi*, Adıyaman, 1976.
- DOĞAN, M.S, *Adıyaman Yöresi Türkülerinin Yöresel Analizi*, Adıyaman Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, Yıl 8, Sayfa 22, 2016.
- DOĞAN, M. S. (2004). “*Türk Halk Müziği Derleme Çalışmalarında Adıyaman Yöresi.*” *Folklor/Edebiyat*, 2004(4): 163-170.
- DOĞAN, H. (2012). *Adıyaman Tarihi Ve Kültürü Üzerine*. Konya. Kömen Yayınları 86
- DUYGULU, M. (2014). *Türk Halk Müziği Sözlüğü*. Ankara. Pan Yayıncılık
- DUYMAZ, O.H. (2013). *Tarihle Folklorun Kucaklaştığı Belde Adıyaman*. Adıyaman: Adıyaman Belediyesi Kültür Yayını
- KARAHASANOĞLU, S.- YAVUZ, E. D. (2015). *Müzikte Araştırma Yöntemleri(1.Baskı)*. İstanbul: GTÜ Türk Musikisi Devlet Konservatuarı Yayınları: 7.
- KARASAR, N. (2012). *Bilimsel Araştırma Yöntemi(23.Baskı)*. Ankara: Nobel Akademik Yayıncılık
- ÖZKAN, İ. H. (1994). *Türk Müziği Nazariyatı Ve Usulleri, Kudüm Velveleleri*. İstanbul: Ötüken Neşriyat A.Ş.
- PUNCH, K. F. (2014) *Sosyal Araştırmalara Girişi*. Ankara: Siyasal Kitabevi.

- SÖNMEZ, V. ve ALACAPINAR, F. (2016), *Bilimsel Araştırma Yöntemleri*. Ankara: Anı Yayıncılık
- SÜRGEÇ, B, (2006). *Adıyaman'da Bir On Yıl*. Ankara. Anahtar Yayınları
- SÜRGEÇ, B, (2013). *Üçüncü Bin Yılın Başında Adıyaman'da Bir Filozof Kazım Yardımcı*. Ankara. Anahtar Yayınları
- TOPDEMİR, R, (1996). *Adıyaman Folkloru (Halkbilimi)*, Adıyaman, Adıyaman Belediyesi Yayınları
- TURHAN, S. – Akbıyık, A. (2012). *Adıyaman Türküleri Ve Oyun Havaları*. Ankara. Adıyaman Belediyesi Kültür Yayını
- YAĞINLI, A.A. (2013). *Adıyaman Merkez Ağzı Ve Kültürü*. Adıyaman: Adıyaman Belediyesi Kültür Yayını

II. KAYNAK KİŞİLER

- Kaynak Kişi 1, Mustafa EKİNCİ, Adıyaman/Merkez, İl Kültür Ve Turizm Müdürü, 04.06.2018.
- Kaynak Kişi 2, Mustafa ÇİFTÇİ, Adıyaman/Merkez, Adıyaman Belediye Konservatuvarı Türk Halk Müziği Bölüm Başkanı, Adıyaman Harfane Topluluk Şefi, 04.06.2018.
- Kaynak Kişi 3, İrfan TURAN Adıyaman, Adıyaman Belediye Konservatuvarı Türk Sanat Müziği Bölüm Başkanı ve Sosyal Güvenlik Kurumu Memuru, 05.06.2018
- Kaynak Kişi 4, Cabbar KÖLGELİER, Adıyaman, Adıyaman İl Kültür Ve Turizm Müdürlüğü Memuru ve Adıyaman Belediyesi Harfane Üyesi. 20.12.2018
- Kaynak Kişi 5, Zeynal Abidin ÇİMENDEN, Adıyaman Çimen Köyü, 79, 20.12.2018.
- Kaynak Kişi 6, Mustafa ÇİMENDEN, Adıyaman Çimen Köyü, 84, 20.12.2018.
- Kaynak Kişi 7, Erdal ORANLI, Adıyaman Musiki Cemiyeti Başkanı, Adıyaman, 74, 20.12.2018.
- Kaynak Kişi 8, Yusuf Ziya HARIKÇI(Kalaycı Yusuf), Adıyaman, 69, 20.12.2018.
- Kaynak Kişi 9, Mehmet YİĞİT (Rezipli Bakırcı Mehmet), Adıyaman, 69, 20.12.2018.

Kaynak Kişi 10, Aziz ÇELİK (bestekar, söz yazarı), Adıyaman/ Kahta, 73,
13.11.2020.

Kaynak Kişi 11, Ramazan SİNER (müzisyen), Adıyaman/ Kahta, 57, 13.11.2020.

Kaynak Kişi 12, Hacı Mehmet GELİR, (gazeteci, öğretmen, yazar) Adıyaman, 69,
13.11.2020.

Kaynak Kişi 13, Bilal SÜRGEÇ (eğitimci), Elazığ, 60, 19.11.2020.

Kaynak Kişi 14, Metin DAŞDELEN (Delal Metin), 51, 19.11.2020.

III. İNTERNET KAYNAKLARI

<http://www.adiyamankulturturizm.gov.tr/TR,61356/muzik.html>, 04 Haziran 2018'de
alınmıştır.

[http://www.tdk.gov.tr/index.php?option=com_gts&arama=gts&guid=TDK.GTS.5c31
fc96eb1611.11079846](http://www.tdk.gov.tr/index.php?option=com_gts&arama=gts&guid=TDK.GTS.5c31fc96eb1611.11079846), 04 Haziran 2018'de alınmıştır.

<https://biruni.tuik.gov.tr/medas/?kn=95&locale=tr>, 06 Şubat 2021 tarihinde alınmıştır.

<http://www.adiyaman.gov.tr/ekonomik-durumu>, 06 Şubat 2021 tarihinde alınmıştır.

<https://sozluk.gov.tr/>, 07 Şubat 2021 tarihinde alınmıştır.

https://neyzen.com/ney_turkuler.html, 10 Haziran 2020 tarihinde alınmıştır.

<http://www.adiyaman.gov.tr/ekonomik-durumu>, 10 Haziran 2020 tarihinde alınmıştır.

EKLER

Resim 1. Harfane Toplantısının Gerçekleşeceği Gün Yapılan Bir Kurban Hazırlığı
(Zeynal Abidin ÇİMENDEN Arşivinden, 1983). 20.12.2018

Resim 2. Zeynal Abidin ÇİMENDEN ile yapılan görüşme. 20.12.2018

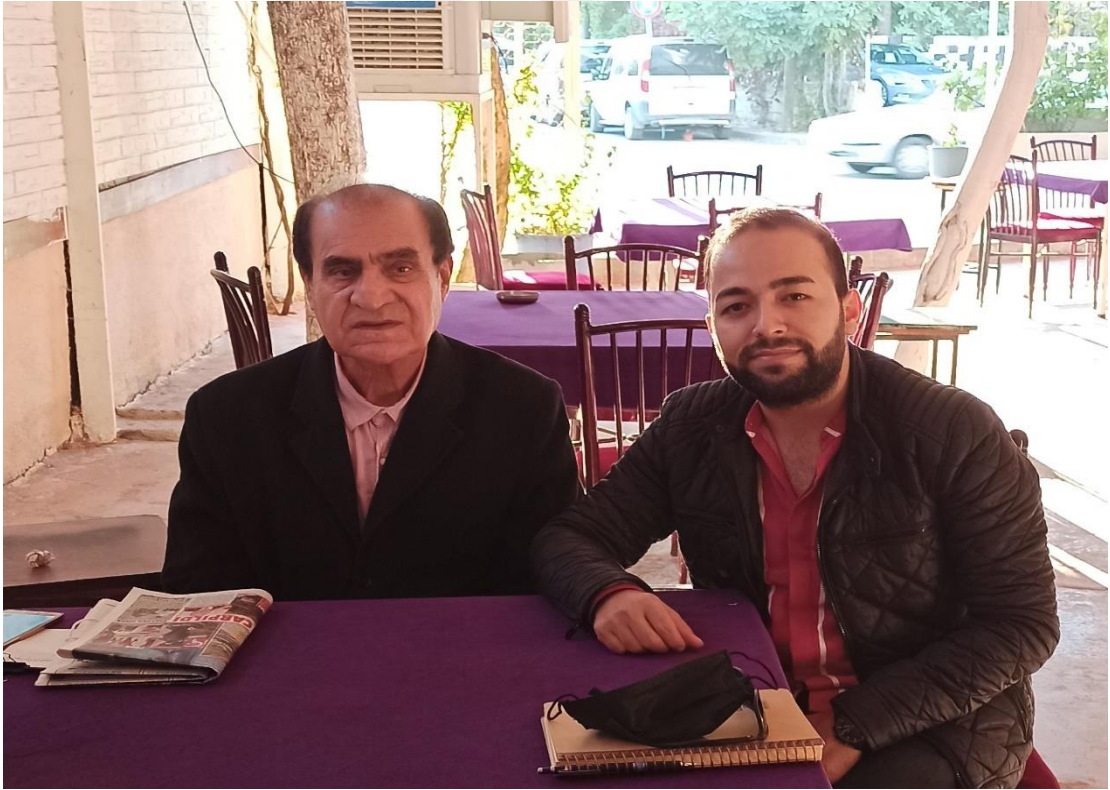
Resim 3. Mustafa ÇİMENDEN ile yapılan görüşme. 20.12.2018

Resim 4. Yusuf Ziya HARIKÇI (Kalaycı) ile yapılan görüşme. 20.12.2018

Resim 5. Mehmet YİĞİT (Rezipli Bakırcı Mehmet) ile yapılan görüşme. 20.12.2018

Resim 6. Aziz ÇELİK ile yapılan görüşme (bestekar, söz yazarı). 13.11.2020

Resim 7. Ramazan SİNER ile yapılan görüşme (müzisyen). 13.11.2020

Resim 9. Adıyaman Tarihi Konak'ta yapılan Harfane Toplantısı. (Kaynak: Adıyaman Kültür Ve Turizm Müdürlüğü Musiki Derneği Arşivi)18.11.2015

Resim 10. Ankara Adıyaman Tanıtım Günlerinden Harfane Müzik Dinletisi.

24.04.2017

Resim 11. Günümüz Harfane dinletilerinden bir örnek.

Resim 12. İstanbul Adıyaman Tanıtım Günlerinden Harfane Müzik Grubu.
24.04.2017

Resim 13. 2002 Adıyaman'ın İl Oluş Kutlamaları, Harfane Programı
(Adıyaman Belediyesi arşivi 1995)

**ADIYAMAN'DA HARFANE GELENEĞİ KATILIMCILARINA YÖNELİK
HAZIRLANMIŞ OLAN GÖRÜŞME FORMU**

Bugün..... İl'inin..... İlçesinde / köyünde/
mahallesinde Sayın..... ile görüşüyoruz.

- 1) Cinsiyeti:
- 2) Yaşı:
- 3) Öğrenim durumu:
- 4) Harfane adıyla düzenlenen toplantılar hangi amaç için ortaya çıkmıştır?
- 5) Harfane adıyla düzenlenen toplantılarda hangi müzik aletleri kullanılırdı?
- 6) Harfane adıyla düzenlenen toplantılarda hangi tarz parçalar çalınıp söylenirdi ve eser dizilimi nasıl olurdu?
- 7) Düzenlenen toplantılarda çalınıp söylenen eserlerin müzikal analizleri nasıldı?
- 8) Harfane adıyla düzenlenen toplantılarda hangi yemekler yapılıp yenirdi, yemek yenirken müzik yapılmaya devam eder miydi?
- 9) Harfane adıyla düzenlenen toplantılarda kadın oynatma var mıydı?
- 10) Harfane adıyla düzenlenen toplantılarda hangi oyunlar oynanırdı?
- 11) Harfane adıyla düzenlenen toplantılar ne zaman başlar, hangi sıralama ile etkinlikler oluşur ve ne zaman biterdi?
- 12) Harfane toplantıları size neler kazandırmaktadır?
- 13) Harfane toplantılarının Adıyaman kültürüne katkısı nedir?

Mehmet KAÇAR

ÖZ GEÇMİŞ

KİŞİSEL BİLGİLER

Adı ve Soyadı : Mehmet KAÇAR

Doğum Yeri ve Tarihi :

Medeni Hali : Bekâr

İletişim Bilgileri :

EĞİTİM

İŞDENEYİMİ

